

BIBIK

Biuletyn Informacji Bibliotecznych i Kulturalnych
Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Łodzi

Rok 22 Nr 1 (169)

16 maja 2018

Patronat Honorowy

Marszałek Województwa Łódzkiego
Witold Stępień

ZŁOTY EKSLIBRIS

ZA ROK 2017

26. EDYCJA NAGRODY

W ciągu dwudziestu sześciu edycji Nagrody Złotego Ekslibrisu Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, jury oceniało poziom merytoryczny i edytorski ponad 2400 publikacji. Tegoroczne grono laureatów Nagrody powiększyło się o kolejne 3 tytuły. Gratuluję serdecznie autorom publikacji.

Książka Janusza Zagrodzkiego „Artyści niepokorni – sztuka nowoczesna XX wieku w przemysłowej Łodzi. Tom 1” daje odbiorcy, z jednej strony szansę odkrycia dorobku twórców związanych z Łodzią, ale nieznanym lub mało znanym szerszemu gronu (m. in.: Jankiela Adlera, Henryka Barcińskiego, Wincentego Barunera, Mojżesza Brodersona, Karola Hillera, Samuela Hirszenberga, Bolesława Hochlingera, Konstantego Mackiewicza, Samuela Szczekacza, Stefana Wegnera), z drugiej, jest okazją do pełniejszego spojrzenia na dokonania Katarzyny Kobro i Władysława Strzemińskiego.

Co ważne, sztukę prezentowanych postaci, autor umiejscawia na tle sztuki awangardowej dziejącej się w Europie. Należy podkreślić wysoki poziom edytorski publikacji, której wydawcami są: Wydawnictwo Biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera oraz Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół PWSFTViT.

W kategorii: Najlepsza książka o Ziemi Łódzkiej, jury uhonorowało Piotra Głowackiego, który odczytał rękopis „Monografii Piotrkowa Trybunalskiego” autorstwa Michała Rawity-Witanowskiego (1859-1943), zebrał materiały związane z rękopisem. Efektem jego pracy jest wydanie „Monografii” przez Miejską Bibliotekę Publiczną im. Adama Próchnika. Można to uznać za zwieńczenie obchodów 800-lecie istnienia Piotrkowa Trybunalskiego. Dobrze, że inicjatywa wydania rękopisu odnalezionego w 1990 roku zakończyła się tak cenną publikacją.

Fotografia jest jedną z podstawowych

form służących poznawaniu historii lokalnej społeczności.

W oparciu o zdjęcia nadesłane przez osoby prywatne oraz znajdujące się w zbiorach kutnowskich instytucji, trzyosobowy zespół Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej przygotował album „Kutno – miejsca i ludzie” będący doskonałą okazją do refleksji nad zatrzymanymi w czasie sytuacjami z życia mieszkańców, instytucji, przywoływanymi obrazami miasta sięgającymi początku wieku XX, aż do końca lat osiemdziesiątych.

Nagrodę Superekslibrisu jury uhonorowało Krzysztofa R. Kowalczyńskiego, autora pięciu książek o historii Łodzi wydanych w latach 2008-2017, i adresowanych do szerokiego grona odbiorców. Były nominowane do Nagrody Złotego Ekslibrisu, a dwie z nich – za rok 2010 (w kategorii „Najlepsza Książka o Łodzi”) i za rok 2015 (w kategorii „Najlepsze Wydawnictwo Albumowe”) - otrzymały tę Nagrodę. Wszystkie z nich zostały

SUPEREKSLIBRIS

9. EDYCJA NAGRODY

wydane przez Dom Wydawniczy Księży Młyn Michała Kolińskiego.

Laureatem Nagrody Superekslibrisu wręczanej za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej jest Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej. Nagroda w sposób symboliczny honoruje kilkudziesięcioletnią działalność Towarzystwa na rzecz opracowywania i wydawania publikacji służących odkrywaniu, dokumentowaniu, popularyzowaniu różnorodnych aspektów historii, spuścizny kulturalno-materialnej miasta i regionu kutnowskiego.

Zachęcam Państwa do jak najszerzego poznawania publikacji o Ziemi Łódzkiej i Łodzi, publikacji nagrodzonych, nominowanych oraz wszystkich pozostałych. Zachęcam do korzystania ze zbiorów Biblioteki przy ul. Gdańskiej 100/102 oraz do wirtualnego poznawania zasobów dostępnych w Bibliotece Cyfrowej Regionalia Ziemi Łódzkiej. Zapraszam również do udziału w różnorodnych przedsięwzięciach organizowanych przez Bibliotekę.

Warto w tym miejscu wspomnieć, iż 14 maja 2018 roku minęła 80. rocznica wmurowania kamienia węgielnego pod budowę gmachu Biblioteki przy ul. Gdańskiej 102. Bez przesady możemy powiedzieć, że gmach główny Biblioteki to zasługa Aleksandra Heimana-Jareckiego, przemysłowca, senatora II RP, w maju 1935 r. inicjatora budowy gmachu – pomnika poświęconego pamięci zmarłego Marszałka Józefa Piłsudskiego, a następnie głównego fundatora budowy. Przekonał on Zarząd Związku Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskim, iż najlepszą formą uczczenia dokonania Marszałka będzie gmach biblioteki publicznej.

Barbara Czajka
Direktor Biblioteki
Przewodnicząca Jury

PROTOKÓŁ JURY NAGRODY ZŁOTY EKSLIBRIS

Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej

im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi

ZA ROK 2017

Jury Nagrody „Złoty Ekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” obradujące 11 kwietnia 2018 r. pod przewodnictwem Barbary Czajki, w składzie: Piotr Bierczyński, Piotr Boczkowski, Elżbieta Domagalska, Joanna Kantyka - sekretarz, Katarzyna Kraska, Ewa Nowak-Wawrzyniak, Aleksandra Przybylska-Kacprzak, przyznało Nagrodę „Złoty Ekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi” za rok 2017.

Nagrodę w kategorii *Najlepsza Książka o Łodzi* Jury przyznało publikacji „Artyści niepokorni : sztuka nowoczesna XX wieku w przemysłowej Łodzi” T. 1 autorstwa Janusza Zagrodzkiego. Książkę wydało Wydawnictwo Biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi oraz Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi.

Nagrodę w kategorii *Najlepsza Książka o Ziemi Łódzkiej* Jury przyznało publikacji: „Monografia Piotrkowa Trybunalskiego” autorstwa Michała Rawity-Witanowskiego, do której materiały zebrał, rękopis odczytał i wprowadzeniem opatrzył Piotr Głowacki. Monografię wydała Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Próchnika w Piotrkowie Trybunalskim.

Nagrodę w kategorii *Najlepsze wydawnictwo albumowe o Ziemi Łódzkiej* Jury przyznało publikacji: „Kutno - miejsca i ludzie : obrazy zachowane w pamięci mieszkańców” przygotowanemu przez zespół w składzie: Karol Koszoda, Elżbieta Świątkowska, Bożena Gajewska. Album wydało Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej.

W kategorii *Najlepsze wydawnictwo albumowe o Łodzi* Jury nie przyznało nagrody.

Jury dokonało powyższego wyboru spośród 25 tytułów nominowanych do Nagrody. W kategorii *Najlepsza Książka o Łodzi* nominowano 10 publikacji, w kategorii *Najlepsza Książka o Ziemi Łódzkiej* 12 publikacji, w kategorii *Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Ziemi Łódzkiej* 3 publikacje, w kategorii *Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Łodzi* nie było nominacji.

Ogółem do Nagrody kwalifikowało się 101 tytułów książek wydanych w roku 2017 i dostępnych w zbiorach WBP im. Marszałka J. Piłsudskiego.

PROTOKÓŁ JURY NAGRODY SUPEREKSLIBRIS

Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej

im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi

W ROKU 2018

Jury Nagrody „Superekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego” obradujące 11 kwietnia 2018 r. pod przewodnictwem Barbary Czajki, w składzie: Piotr Bierczyński, Piotr Boczkowski, Elżbieta Domagalska, Joanna Kantyka - sekretarz, Katarzyna Kraska, Ewa Nowak-Wawrzyniak, Aleksandra Przybylska-Kacprzak, przyznało Nagrodę „Superekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi w 2018 r.”

Nagrodę przyznano: Krzysztofowi R. Kowalczyńskiemu - za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Łodzi, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej - za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej.

O Nagrodzie ZŁOTY EKSLIBRIS

Nagroda „Złoty Ekslibris” została ustanowiona w 1992 roku, z okazji 75-lecia istnienia Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi. Inicjatorką Nagrody była Elżbieta Pawlicka - dyrektor Biblioteki w okresie od lutego 1982 r. do kwietnia 2003 r. Nagroda początkowo była przyznawana tylko w jednej kategorii (za lata 1992-1999), następnie w dwóch kategoriach (za lata 2000-2005). Za rok 2006 i w kolejnych latach, Nagroda przyznawana jest w 4 kategoriach: Najlepsza książka o Łodzi, Najlepsze wydawnictwo albumowe o Łodzi, Najlepsza książka o Ziemi Łódzkiej, Najlepsze wydawnictwo albumowe o Ziemi Łódzkiej. Nagroda ma charakter honorowy. Do roku 2005 była nią akwaforta wykonana przez artystę grafika Zbigniewa Janeczka. W latach 2006-2011 projekt i wykonanie Nagrody było autorstwa artysty plastyka Włodzimierza Rudnickiego. Nagrodą od roku 2012 jest okolicznościowa statuetka zaprojektowana i wykonana przez artystę rzeźbiarza Rafała Frankiewicza. Okolicznościowe dyplomy są autorstwa Włodzimierza Rudnickiego.

Wyłanianie laureatów

Nagroda Złoty Ekslibris składa się z trzech etapów

Etap pierwszy: zgłaszanie publikacji do Nagrody przez autorów, wydawców, bibliotekarzy oraz inne zainteresowane instytucje i czytelników. W 2018 r. przyjmowano zgłoszenia do 30 marca. Do Nagrody kwalifikowały się wszystkie publikacje wydane w roku 2017, których tematyka dotyczyła Łodzi i / lub Ziemi Łódzkiej oraz które znajdowały się w zbiorach WBP.

Etap drugi: nominowanie publikacji do Nagrody przez członków jury. Członkowie jury po zapoznaniu się z publikacjami kwalifikującymi się do Nagrody, oceniając poziom merytoryczny i edytorski publikacji pisemnie zgłosili swoje nominacje do sekretarza jury (do 3 publikacji w każdej kategorii).

Etap trzeci: wyłonienie laureatów w każdej z kategorii. W dniu głosowania członkowie jury otrzymali wykaz publikacji nominowanych i w odpowiedniej rubryce zaznaczali do 2 publikacji w każdej kategorii. Nie wypełnienie przez członka jury rubryki, oznaczało, iż zdaniem członka jury żadna z publikacji w danej kategorii nie zasługuje na Nagrodę Złoty Ekslibris. O przyznaniu Nagrody w każdej z kategorii decydowała zwykła większość głosów.

Regulamin Nagrody Złoty Ekslibris

WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ

IM. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W ŁODZI

(z dnia 15 lutego 2018 r.)

§1

Nagroda Złoty Ekslibris ustanowiona przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi przyznawana jest w czterech kategoriach: Najlepsza książka o Łodzi, Najlepsza książka o Ziemi Łódzkiej, Najlepsze wydawnictwo albumowe o Łodzi, Najlepsze wydawnictwo albumowe o Ziemi Łódzkiej.

§ 2

Celem Nagrody jest popularyzacja najciekawszych publikacji o Łodzi i Ziemi Łódzkiej, promocja ich autorów oraz wydawnictw podejmujących tę problematykę.

§ 3

1. Książki mogą być zgłaszane do Nagrody przez członków jury, autorów, wydawców, biblioteki i inne instytucje oraz czytelników.
2. Ostateczny termin zgłaszania kandydatów do Nagrody ogłaszany jest każdorazowo na stronie WWW Biblioteki oraz w Bibliotece. Zgłoszenia, które wpłyną po wyznaczonym terminie nie będą uwzględniane.
3. Zgłoszenia kandydatów do Nagrody można składać w sekretariacie Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w godz. 8-15.30 (poniedziałek – piątek), przesłać na adres WBP (90-508 Łódź, ul. Gdańska 100/102) z dopiskiem „Złoty Ekslibris” lub na adres poczty elektronicznej sekretariat@wbp.lodz.pl.

§ 4

1. Nagrodę przyznaje jury powołane przez Dyrektora Biblioteki spośród jej pracowników.
2. Jury może być rozszerzone o konsultantów spoza Biblioteki.
3. Przewodniczącym jury jest dyrektor Biblioteki.
4. Ocenie podlegają publikacje wydane w roku poprzedzającym wręczenie Nagrody, z wyłączeniem publikacji wymienionych w p. 5.
5. Jury przy ocenie zgłoszonych publikacji do Nagrody, nie uwzględnia:
 - a) drugich lub kolejnych wydań danego tytułu, w tym wydań określonych jako uzupełnione, poszerzone, rozszerzone, zmienione itp.
 - b) publikacji, których autorami, współautorami lub redaktorami są laureaci Nagrody Superekslibris.
6. Jury ocenia poziom merytoryczny i edytorski zgłoszonych do Nagrody publikacji.
7. Wybór uhonorowanych Nagrodą w czterech kategoriach publikacji poprzedza etap ich nominowania przez jury spośród wszystkich zgłoszonych kandydatów do Nagrody, z wyłączeniem publikacji wymienionych w p. 5.
8. O przyznaniu Nagrody Złoty Ekslibris decyduje zwykła większość głosów członków jury.
9. Jury może odstąpić od przyznania Nagrody w danej kategorii.

§ 5.

1. Nagroda przyznawana jest corocznie i wręczana uroczystie w kwietniu lub w maju następnego roku.
2. Nagroda wręczana jest autorowi publikacji (jednej osobie, zespołowi autorskiemu lub redaktorowi w przypadku pracy zbiorowej).
3. Okolicznościowe dyplomy przyznawane są laureatom Nagrody oraz wydawnictwu, które wydało nagrodzoną publikację.

§ 6.

Nagroda w formie okolicznościowej statuetki według projektu artysty rzeźbiarza Rafała Frankiewicza ma charakter honorowy i nosi nazwę Złoty Ekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi.

Nominacje Jury do Nagrody Złoty Ekslibris

WBP im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łodzi za rok 2017

(układ alfabetyczny wg tytułów)

KATEGORIA: NAJLEPSZA KSIĄŻKA O ŁODZI

Artyści niepokorni : sztuka nowoczesna XX wieku w przemysłowej Łodzi. T. 1 / Janusz Zagrodzki ; Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi, Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi. Wydział Operatorski i Realizacji Telewizyjnej ; projekt graficzny: Sławomir Iwański. - Łódź : Wydawnictwo Biblioteki PWSFTviT : SAiP PWSFTviT, 2017. - 365, [3] strony : ilustracje (głównie kolorowe) ; 28 cm.

Czerwona Michalina - Michalina Tatarkówna-Majkowska : prządką, działaczką, łodzianką / Piotr Ossowski. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2017. - 299, [1] s. : il. ; 24 cm.

Dziennik z getta łódzkiego / Rywka Lipszyc ; opracowanie i wstęp Ewa Wiatr ; postłowie Anita Friedman. - Kraków ; Budapeszt : Wydawnictwo Austeria, 2017. - XL, [2], 237, [4] s. : il. ; 25 cm.

Historia poczty w Łodzi 1824-1918 : album znaków pocztowych stosowanych w placówkach pocztowych Łodzi do 1918 roku / Leszek S. Ośródką ; [tłumaczenie Daria Solar, Karolina Ojrzyska-Stasiak]. - Łódź : [Leszek S. Ośródką], 2017. - 370 s. : il. (gł. kolor.) ; 27 cm.

Koleją przez Łódź : historia łódzkiej kolei / Christian Jensen, Michał Jerczyński. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2017. - 203 s. : il. ; 30 cm.

Łódź 1905 : kulisy rewolucji / Krzysztof R. Kowalczyński. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2017. - 154, [1] s. : il. ; 30 cm.

Opieka nad dziećmi w Łodzi w latach I wojny światowej / Joanna Sosnowska. - Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2017. - 495, [2] s. : il. ; 24 cm.

Pitawal łódzki : głośnie procesy karne od początku XX wieku do wybuchu II wojny światowej / Kazimierz Badziak, Justyna Badziak. - Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2017. - 325 s. : il. ; 24 cm.

Przewodnik literacki po Łodzi / Katarzyna Badowska, Karolina Kołodziej. - Łódź : Centrum Inicjatyw na rzecz Rozwoju REGIO, 2017. - 381, [1] s. : il. (gł. kolor.) ; 15 x 21 cm.

Telewizyjna twórczość Piotra Słowikowskiego w kontekstach kulturotwórczej roli TVP Łódź / Agnieszka Barczyk-Sitkowska. - Łódź : Wydawnictwo Primum Verbum, 2017. - 358 s. : il. (w tym kolor.) ; 24 cm.

KATEGORIA: NAJLEPSZA KSIĄŻKA O ZIEMI ŁÓDZKIEJ

Carskie gospodarstwo łowieckie w Spałe w latach 1885-1914 = The tsar's hunting household in Spała 1885-1914 / Roman Dziedzic, Michał Słoniewski ; [przekład na język angielski Aleksandra Radziwoń]. - Warszawa [etc.] : Max, Jolanta i Michał Słoniewscy, 2017. - 205, [1] s. : il. (w tym kolor.) ; 23x31 cm.

Historia piłki siatkowej w Bełchatowie w latach 1930-2015 / Bolesław Bojanowski ; przedmowa Mariola Czechowska. - Bełchatów : Muzeum Regionalne, 2017. - 301 stron : ilustracje kolorowe ; 29 cm.

Lauda ziemi rawskiej i województwa rawskiego : 1583-1793 / opracowali Michał Bąk, Mikołaj Borkowski, Krzysztof Chłapowski, Andrzej Haratym, Tomasz Płóciennik, Łukasz Przybyłek, Eugeniusz Walczuk ; pod redakcją naukową Mirosława Nagielskiego. - Warszawa : Wydawnictwo Neriton, 2017. - 332, [2] s., [13] s. tabl. (gł. kolor.) ; 25 cm.

Lubocz : malownicza wieś w sercu Polski / Andrzej Jura ; [autor wierszy Zofia Jura ; wstęp Karolina Iskierka]. - Lubocz : [nakł. autora], 2017. - 150 s. : il. (gł. kolor.), 24 cm.

Monografia Piotrkowa Trybunalskiego / Michał Rawita-

Witanowski ; materiały zebrał, rękopis odczytał i wprowadzeniem opatrzył Piotr Głowacki. - Piotrków Trybunalski : Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Próchnika, 2017. - 927 stron : ilustracje ; 24 cm.

Romek : o tym jak szkolna tragedia stała się „niechlubną sprawą” / Sławoj Kopka. - [Zelów : Wydawnictwo Autorskie Andrzej Dębowski] : Sławoj Kopka, 2017. - 141, [3] strony : ilustracje ; 21 cm.

Tajemnice bramy Bombla i inne opowieści : zbiór artykułów historycznych publikowanych w „ITS” / „Dzienniku Łódzkim” w latach 2010-2016 / Aneta Kapelusz. - Skierniewice : Miejska Biblioteka Publiczna im. Władysława Stanisława Reymonta, 2017. - 172 s. : il. ; 24 cm.

Wysperane w archiwum kartki z dziejów Łowicza i Ziemi Łowickiej / opracowanie Marek Wojtylak ; Łowickie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. - Łowicz : [Tadeusz Żaczek], 2017. - 208 stron : ilustracje (w tym kolorowe) ; 22 cm.

Z dziejów lotnisk przy stacji Kamieńsk : (Gomunice, Wielki Bór, Kocierzowy) / Kuźnicki Tomasz. - Radomsko : Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział, 2017. - 160 stron : ilustracje ; 24 cm.

Z letnikami nad Pilicę : Inowłódz, Teofilów, Gustek, Bocian, Brzustówka, Smardzewice, Nagórzyce, Barkowice Mokre, Podklasztorze, Sulejów, Przygłów, Włodzimierzów / Andrzej Kobalczyk. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2017. - 168 s. : il. (w tym kolor) ; 24 cm.

Zapiski z dziejów Cielc / Bożena Wyganowska, Aleksandra Adamas, Elwira Królewicz, Cecylia Wyganowska ; rysunki: Roman Nawrocki ; zdjęcia: Małgorzata i Marcin Gaj, Patrycja Królewicz, Janusz Królewicz, Cecylia Wyganowska. - Cielce : [Cecylia Wyganowska], 2017. - 296 stron : ilustracje (w tym kolorowe) ; 31 cm.

Znam takie miejsca.. : gawędy o ulicach i placach Piotrkowa Trybunalskiego / Paweł Kendra, Agnieszka Bednarska-Smuga. - Piotrków Trybunalski : Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Próchnika, 2017. - 200 stron ; 25 cm.

Żychlin : dzieje miasta i gminy w latach 1918-1975 / Piotr A. Stasiak. - Białystok : Wydawnictwo Buk, cop. 2017. - 415 s. : il. ; 25 cm.

KATEGORIA: NAJLEPSZE WYDAWNICTWO ALBUMOWE O ZIEMI ŁÓDZKIEJ

Bełchatów na karcie pocztowej / pod redakcją Moniki Basińskiej i Cezarego Bukowca ; wybór Monika Basińska, Cezary Bukowiec, Krystyna Członka ; opracowanie merytoryczne Cezary Bukowiec ; tłumaczenie na język angielski Marcin Gliszczyński. - Bełchatów : Muzeum Regionalne, 2017. - 160 stron : ilustracje (głównie kolorowe) ; 31 cm +Teka : [2] karty luzem : ilustracje (w tym kolorowe) ; 30 cm.

Kutno - miejsca i ludzie : obrazy zachowane w pamięci mieszkańców / Karol Koszada, Elżbieta Świątkowska, Bożena Gajewska ; Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej. - Kutno : Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej, 2017. - 346, [2] strony : ilustracje ; 31 cm.

Sieradzka perła świętości : kościół farny Wszystkich Świętych = The holy pearl of Sieradz : All Saints collegiate church / tekst Sylwester Jaśkiewicz ; fotografie Stanisław Pindera ; [tłumaczenie Anna Popiel]. - Sieradz : Parafia pw. Wszystkich Świętych, 2017. - 181 stron : fotografie ; 37 cm.

Uroczystość wręczenia Nagrody Złoty Eklibris w roku 2017. Od lewej: dyrektor Barbara Czajka, Krzysztof Paweł Woźniak, Hanna Krawczyk, Jacek Rutkowski

Uroczystość wręczenia Nagrody Supereklibris w roku 2017. Od lewej: dyrektor Barbara Czajka, Elżbieta Pawlicka, Krzysztof Stefański, Jan Książek

W 2017 ROKU WYDANYCH ZOSTAŁO KILKA PUBLIKACJI LAUREATÓW NAGRODY SUPEREKSLIBRIS WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ IM. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO.

Prezentujemy je poniżej (bez beletrystyki), gdyż stosownie do Regulaminu Nagrody Złotego Ekslibrisu, nie były one uwzględnione przez jury przy ocenie publikacji zgłoszonych do Nagrody.

RYSZARD BONISŁAWSKI, laureat Nagrody Superekslibris w roku 2010

Ziemia łódzka : na szlaku Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej / Piotr Wypych, Ryszard Bonisławski ; [zdjęcia: Piotr Wypych]. - Łódź : Łódzka Kolej Aglomeracyjna, 2017. - 245, [3] s. : il. kolor. ; 24x30 cm.

JACEK KUSIŃSKI, laureat Nagrody Superekslibris w roku 2010

Łódź - pałace i wille / [tekst:] Krzysztof Stefański, [fotografie:] Jacek Kusiński. - Łódź : Wydawnictwo Kusiński : Łódź kreuje, 2017. - 687, [1] s. : il. kolor. ; 24 cm. - (Kusiński Książki o Łodzi)

TADEUSZ OLEJNIK, laureat Nagrody Superekslibris w roku 2011

Spółdzielczość mleczarska w Wieluniu 1911-2017 / Tadeusz Olejnik. - Wieluń : Spółdzielnia Dostawców Mleka, 2017. - 278, [2] s. : faks., fot., portr. ; 25 cm.

MIROSLAW PISARKIEWICZ, laureat Nagrody Superekslibris w roku 2016

Nie tylko Powązki. Cz. 1 / Mirosław Pisarkiewicz. - [Kraków] : Ridero, 2017. - 196 s. : il. ; 21 cm.

PIOTR WYPYCH, laureat Nagrody Superekslibris w roku 2015

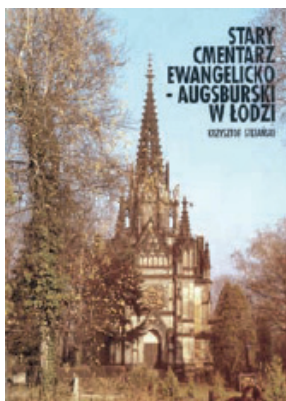
Ziemia łódzka : na szlaku Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej / Piotr Wypych, Ryszard Bonisławski ; [zdjęcia: Piotr Wypych]. - Łódź : Łódzka Kolej Aglomeracyjna, 2017. - 245, [3] s. : il. kolor. ; 24x30 cm.

KRZYSZTOF STEFAŃSKI, laureat Nagrody Superekslibris w roku 2017

Łódź - pałace i wille / [tekst:] Krzysztof Stefański, [fotografie:] Jacek Kusiński. - Łódź : Wydawnictwo Kusiński : Łódź kreuje, 2017. - 687, [1] s. : il. kolor. ; 24 cm. - (Kusiński Książki o Łodzi)

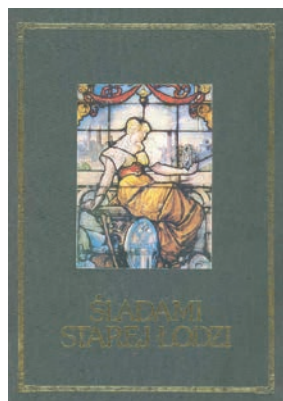
Laureaci Nagrody Złoty Ekslibris

za lata 1992-2016

ZA ROK 1992

Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi / Krzysztof Stefański [zdj. Andrzej Pukaczewski, Włodzimierz Małek]. - Ewangelickie Wydawnictwo św. Mateusza.

ZA ROK 1993

Śladami starej Łodzi. [T.] 2 / Andrzej Urbaniak; z rys. Jerzego Michała Zakrzewskiego. - Wydawnictwo 86 Press.

ZA ROK 1996

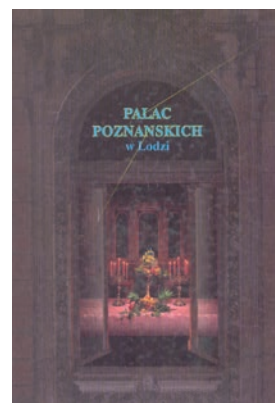
Działo się w Łodzi... / Mirosław Zbigniew Wojalski. - "Zora".

ZA ROK 1997 nagrody nie przyznano

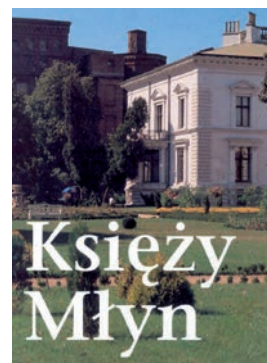
ZA ROK 1998

Zaginiona dzielnica: Łódź żydowska – ludzie i miejsca / Paweł Spodenkiewicz. - Łódzka Księgarnia Niezależna.

ZA ROK 1995

Pałac Poznańskich w Łodzi / opracowana przez zespół pracowników Muzeum Historii Miasta Łodzi pod red. Ryszarda Czubaczyńskiego (Muzeum Historii Miasta Łodzi).

ZA ROK 1999

Księży Młyn / tekst Dorota Berbelska, Stefan Pytlaś, Jan Salm, Agata Zielińska, fot. Tadeusz Karpiński. - Urząd Miasta Łodzi. Wydział Strategii Miasta.

ZA ROK 2001

W roku 2001 zmieniono formułę i regulamin Nagrody. Przyznano dwie równorzędne nagrody. Jedną dla najlepszej książki dotyczącej Łodzi, drugą dla najlepszej książki dotyczącej województwa.

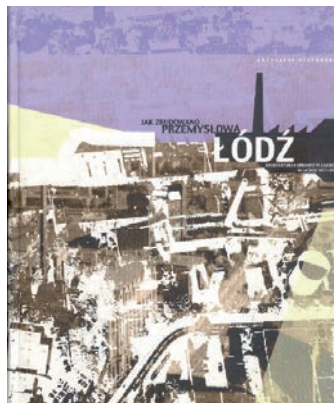

Łowicka pocztówka 1899-1999 / Edward Miziolek. - Łowicki Ośrodek Kultury : Archiwum Państwowe m. st. Warszawy. Oddział.

ZA ROK 2000

Rody fabrykanckie. Cz. 2. / Leszek Skrzydło. - Oficyna Bibliofilów.

Jak zbudowano przemysłową Łódź : architektura i urbanistyka miasta w latach 1821-1914 / Krzysztof Stefański. - Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego.

Łęczyca : monografia miasta do 1990 roku / pod. red. Ryszarda Rosina - Towarzystwo Naukowe Płockie. Oddział w Łęczycu : Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej.

ZA ROK 2002

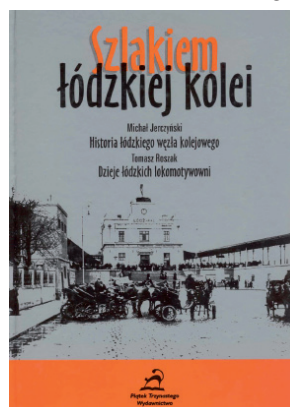

Żydzi dawnej Łodzi: słownik biograficzny Żydów łódzkich oraz z Łodzią związanych. T. 2 / Andrzej Kempa, Marek Szukalak. - Oficyna Bibliofilów.

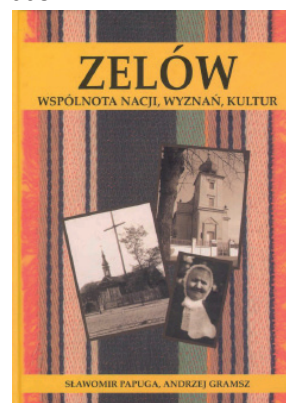

Pajęczno poprzez wieki / Jadwiga i Krzysztof Pach. - Częstochowa: Dom Książki.

ZA ROK 2003

Szlakiem łódzkiej kolei / Michał Jerczyński, Tomasz Roszak. - Wydaw. Piątek Trzynastego.

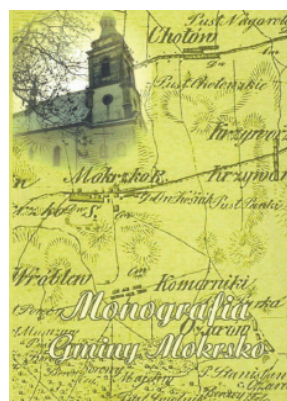

Zelów: wspólnota nacji, wyznań, kultur / Sławomir Papuga, Andrzej Gramsz. - Wydaw. GRAKO.

ZA ROK 2005

Nekropolia Łodzi wielkoprzemysłowej: cmentarz Stary przy ulicy Ogrodowej: dzieje i sztuka 1854-1945 / Jan Dominikowski. - Wydawnictwo Konserwatorów Dzieł Sztuki.

Monografia gminy Mokrsko / pod red. Tadeusza Olejnika. - Mokrsko: Urząd Gminy.

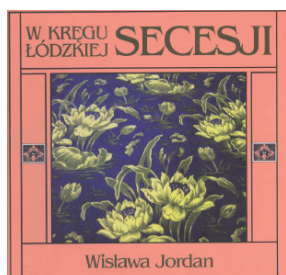

Z ikłą i pod prąd czyli W krainie Pstrąga: Studencki Teatr Satyry Pstrąg od frontu i od kulis na tle Łodzi akademickiej 1945-1967: piosenki, skecze, monologi, żarty, anegdota, wiersze, wspomnienia, recenzje, paszkwile, donosy, laurki, anonimy, parodie, fotografie, karykatury, obrazy, rysunki, raptularz, epitafia / przedstawia Wiesław Machejko; [oprac. red. Barbara Machejko i Leszek Skrzydło]. - Dom Wydawniczy ELIPSA.

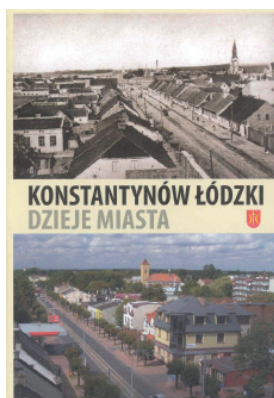

Nieborów: mazowiecka rezydencja Radziwiłłów / Włodzisław Piwkowski. - Muzeum Narodowe: Muzeum w Nieborowie i Arkadii.

ZA ROK 2006

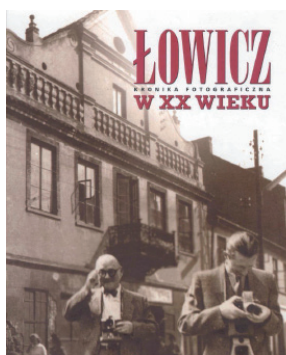
W kręgu łódzkiej secesji / Wisława Jordan. - Wydawnictwo Literatura.

Konstantynów Łódzki: dzieje miasta praca zbiorowa pod red. Marii Nartowicz-Kot (Urząd Miejski w Konstantynowie Łódzkim i Oddział Łódzki Polskiego Towarzystwa Historycznego).

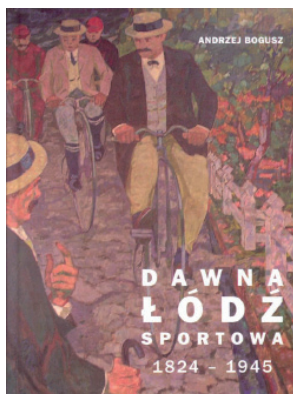

Piotrkowska: spacer pierwszy = the first walk / [opracowanie graficzne] Sławomir Krajewski; [fotografie] Jacek Kusiński. - Łódź: Wydawnictwo Jacek Kusiński.

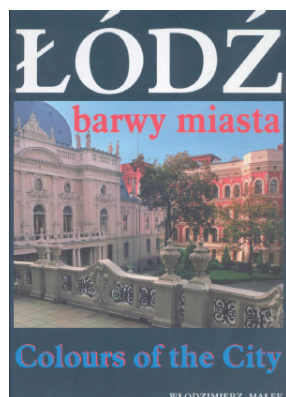

Łowicz w XX wieku: kronika fotograficzna / Jacek Rutkowski. - Łowicz: Urząd Miejski.

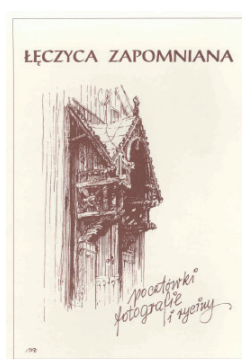
ZA ROK 2007

Dawna Łódź sportowa: 1824 - 1945 / Andrzej Bogusz ; oprac. graf. Wojciech Grochowalski Papier-Service. - Realizacja wydawnicza Fundacja Kultury i Biznesu. - Wydawca Muzeum Historii Miasta Łodzi.

Łódź: barwy miasta = Colours of the City / fot. i projekt albumu Włodzimierz Małek ; tekst oraz konsultacja przy wyborze fot. Ryszard Bonisławski. - Wyd. 3 uaktualnione. - Oficyna Wydawniczo-Reklamowa Sagalara.

Łęczyca zapomniana: pocztówki, fotografie i ryciny / tekst Alicja Łosińska, Karol Niewiadomski, Mirosław Pisarkiewicz ; wyb. kart pocztowych i fot. Alicja Łosińska, Aneta Pucek. - Wyd. 2 poszerzone i uzupełnione. - Łęczyca: Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna: Towarzystwo Naukowe Płockie. Oddział: Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej.

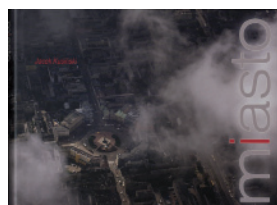

Szlakiem dworów regionu kutnowskiego / Henryk Lesiak. - Wyd. 2 zm. i uzupełn. - Agencja Rozwoju Regionu Kutnowskiego.

ZA ROK 2008

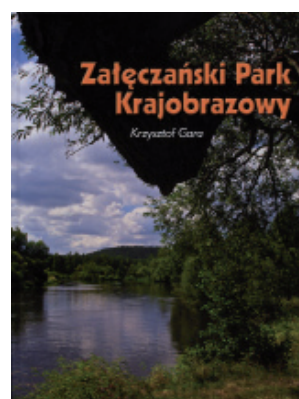
Zarys dziejów geodezji w Łodzi / Marian Czocharński, Tadeusz Kośka, Grzegorz Kowalski. - Wydawca: Politechniki Łódzkiej.

Miasto = City / [zdj.] Jacek Kusiński ; tekst - „Widzenie Łodzi” Tomasz Włodkowski. - Wydawnictwo Jacek Kusiński.

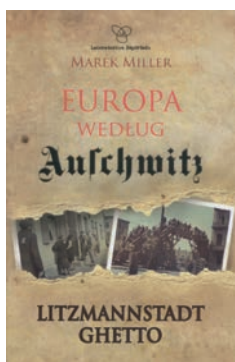

Historia Smardzewic / Stefan Zdunek. - Smardzewice: Ochotnicza Straż Pożarna.

Zalęczański Park Krajobrazowy / fot. Krzysztof Gara. - Sieradz: Agencja Reklamowo-Wydawnicza Prof-Art.

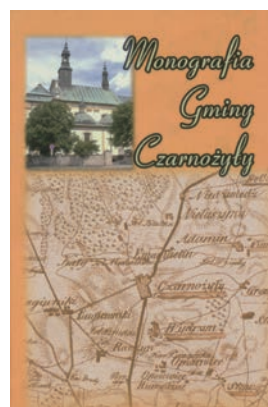
ZA ROK 2009

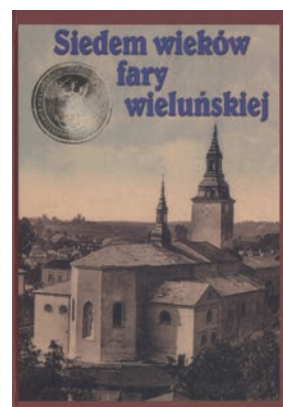
Europa wg Auschwitz [...] / Marek Miller ; współpr. Zofia Kraszewska-Kelcz, Joanna Podolska; przy współudziale Magdaleny Januszewskiej [i in.]; Instytut Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, Laboratorium Reportażu, Archiwum Państwowe w Łodzi. - Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau.

Księga fabryk Łodzi / Jacek Kusiński, Ryszard Bonisławski, Maciej Janik. - Wydawnictwo Jacek Kusiński.

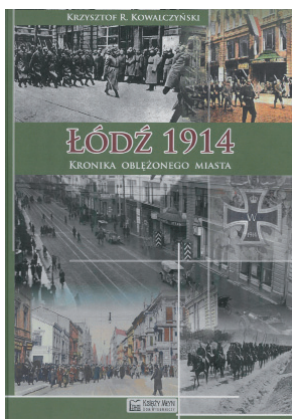

Monografia gminy Czarnożyły / oprac. zbiorowe pod red. Zdzisława Włodarczyka. - Czarnożyły: Urząd Gminy.

Siedem wieków fary wieluńskiej / pod red. Jana Książka. - Muzeum Ziemi Wieluńskiej.

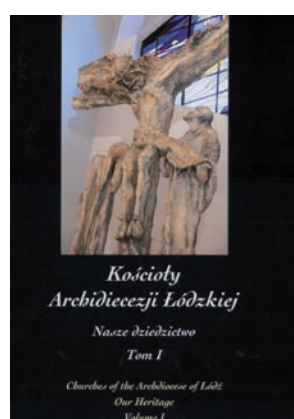
ZA ROK 2010

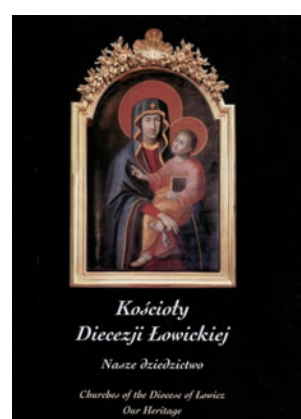
Łódź 1914. Kronika oblężonego miasta / Krzysztof R. Kowalczyński. - Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Moje Gorzkowice / Cezary Graczykowski. - Gorzkowice : Gminna Biblioteka Publiczna.

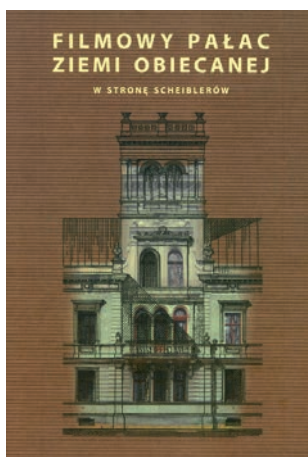
Kościoły Archidiecezji Łódzkiej : nasze dziedzictwo. T. 1 / zespół redakcyjny Studio Plus. - Bydgoszcz : Studio Plus Marek Pawłowski.

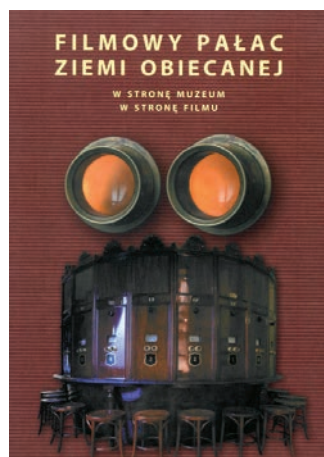
Kościoły Diecezji Łowickiej : nasze dziedzictwo = Churches of the Diocese of Łowicz : our heritage / [zespół redakcyjny Studio Plus]. - Bydgoszcz : Studio Plus Marek Pawłowski.

ZA ROK 2011

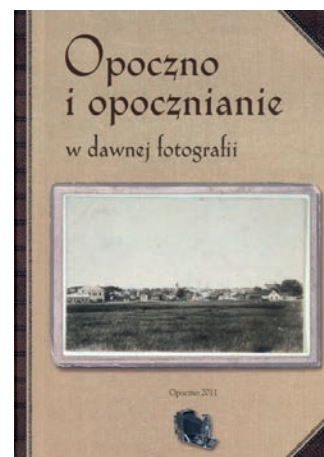
ZA ROK 2011 nie przyznano Nagrody w kategorii Najlepsze wydawnictwo albumowe o Łodzi

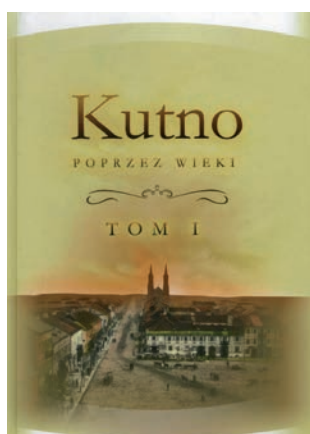
Filmowy pałac ziemi obiecanej. [T. 1], W stronę Scheiblerów. / red. Ewa M. Bładowska. - Stowarzyszenie Miłośników off Kultury SMOk : Muzeum Kinematografii.

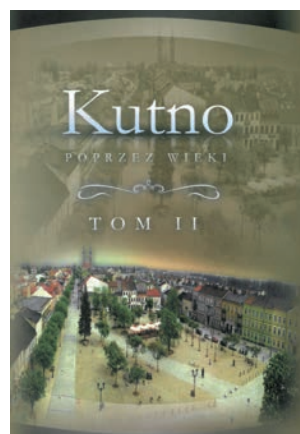
Filmowy pałac ziemi obiecanej. [T. 2], W stronę muzeum, w stronę filmu / red. Ewa M. Bładowska. - Stowarzyszenie Miłośników off Kultury SMOk : Muzeum Kinematografii.

Opoczno i opocznianie w dawnej fotografii / zespół red. w składzie: Robert Kowalski, Tomasz Łuczkowski, Jan Siempiński, Bożena Świątek-Mazur, Edward Zagdański. - Opoczno : Muzeum Regionalne : Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna.

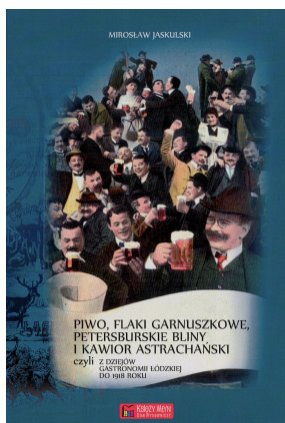

Kutno poprzez wieki. T. 1, Do 1939 roku / pod red. Jana Szymczaka. - Prezydent Miasta Kutno : Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Stefana Żeromskiego : Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział w Łodzi.

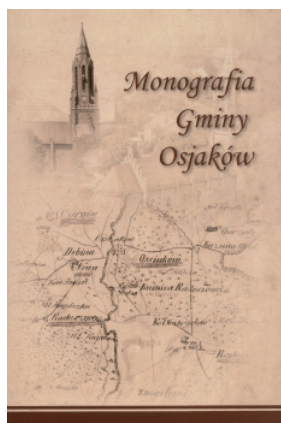

Kutno poprzez wieki. T. 2, Lata 1939-2010 / pod red. Jana Szymczaka. - Prezydent Miasta Kutno : Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Stefana Żeromskiego : Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział w Łodzi.

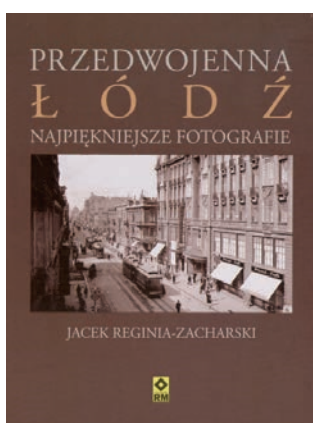
ZA ROK 2012

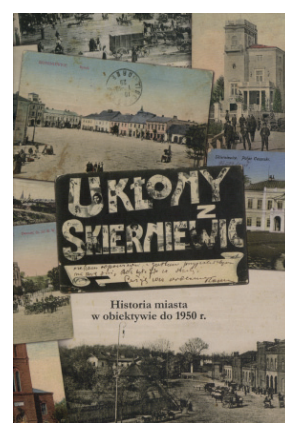
Piwo, flaki garnuszkowe, petersburskie bliny i kawior astrachański czyli Z dziejów gastronomii łódzkiej do 1918 roku / Mirosław Jaskulski. - Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Monografia gminy Osjaków : opracowanie zbiorowe / pod redakcją Jana Książka. - Osjaków : Urząd Gminy.

Przedwojenna Łódź : najpiękniejsze fotografie / Jacek Reginia - Zacharski. - Warszawa : Wydawnictwo RM ; Łódź : Archiwum Państwowe.

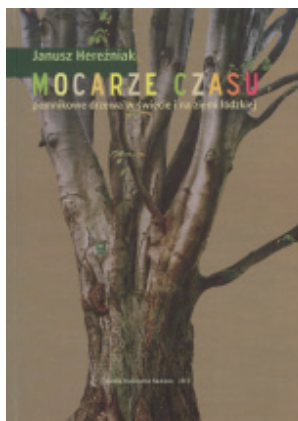

Ukłony z Skierniewic : historia miasta w obiektywie do 1950 r. / [redakcja: Izabela Strączyńska, Anna Majda-Baranowska, Maria Anacka-Łyjak, Ewa Pecyna, Mirosława Przygodzińska. - Skierniewice : Miejska Biblioteka Publiczna.

ZA ROK 2013

Fabryka snów / teksty i redakcja Stanisław Zawiśliński, współpraca Tadeusz Wijata ; opracowanie graficzne: Adam Bremer, Jędrzej Łoś. - Łódź : TOYA Sp. z o.o.

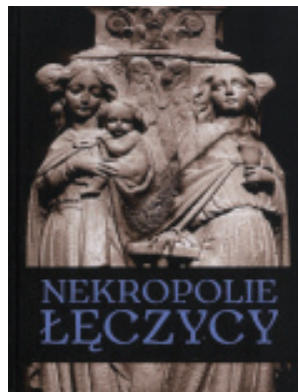
Mocarze czasu : pomnikowe drzewa w świecie i na ziemi łódzkiej / Janusz Hereźniak ; [opracowanie graficzne Tomasz Budziarek ; autorzy zdjęć: Janusz Hereźniak i in.]. - Łódź : Łódzkie Towarzystwo Naukowe.

Rezerваты : ochrona przyrody w lasach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi i województwa łódzkiego / Romuald Olaczek ; [aut. fot. Mirosław Sobkowiak i in. ; projekt okładki i wnętrza Jerzy Jan Dobrucki] ; Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Łodzi. - Józefów : Oficyna Wydawnicza Forest.

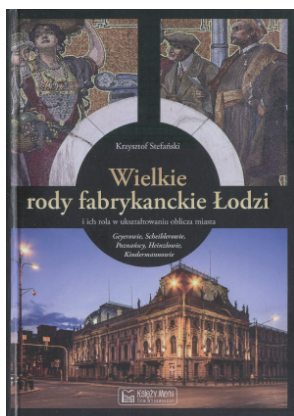

Potęga Łodzi = Power of Łódź : 2010-12 / [opieka artystyczna Marek Janiak, Włodzimierz Adamiak, Marcin Wasilewski ; projekt graficzny i skład Marcin Wasilewski ; wstęp Włodzimierz Adamiak, Ewa M. Boryczka]. - Łódź : Fundacja Ulicy Piotrkowskiej : Urząd Miasta Łodzi.

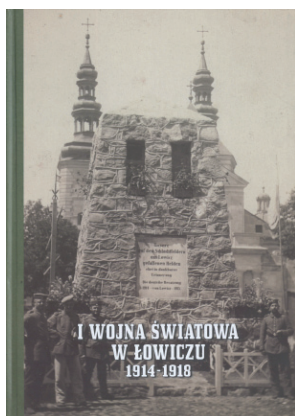

Nekropolie Łęczycy : piękno ukryte w detalu / [red. Lucyna Sztompka ; zespół red. Alicja Łosińska, Maria Sęczkowska, Mirosława Żydek, Mirosław Pisarkiewicz, Bolesław Solarski ; tekst Mirosław Pisarkiewicz ; wybór i opis zdjęć Alicja Łosińska ; fotografie Przemysław Marynowski] ; Towarzystwo Naukowe Płockie. Oddział w Łęczycy, Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej, Archiwum Państwowe w Płocku. Oddział w Łęczycy. - Łęczycza : Towarzystwo Naukowe Płockie. Oddział.

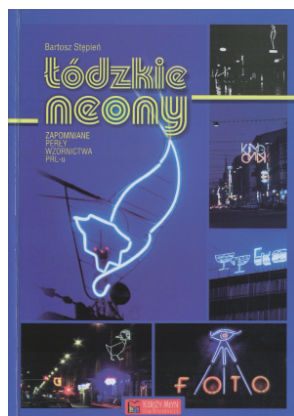
ZA ROK 2014

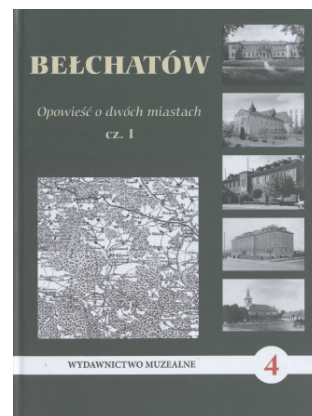
Wielkie rody fabrykanckie Łodzi i ich rola w ukształtowaniu oblicza miasta : Geyrowie, Scheiblerowie, Poznańscy, Heinzlowie, Kindermannowie / Krzysztof Stefański. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

I wojna światowa w Łowiczu 1914-1918 / Maciej Malangiewicz & Jacek Rutkowski. - Łowicz : Łowicki Ośrodek Kultury.

Łódzkie neony : zapomniane perły wzornictwa PRL-u / Bartosz Stępień. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

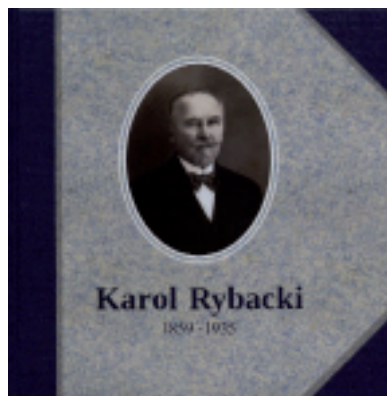

Bełchatów : opowieść o dwóch miastach. Cz. 1 / pod red. Moniki Basińskiej ; wybór i oprac. merytoryczne Łukasz Politański. - Bełchatów : Muzeum Regionalne.

ZA ROK 2015

Filharmonia Łódzka : spacer w przestrzeni, podróż w czasie / [redaktor prowadzący Marzena Wiśniak ; redakcja merytoryczna, dobór zdjęć Joanna Więckowska, Marzena Wiśniak ; redakcja językowa Joanna Więckowska ; autor większości zdjęć współczesnych Dariusz Kulesza ; wstęp Tomasz Bęben]. - Łódź : Filharmonia Łódzka im. Artura Rubinstein.

Karol Rybacki 1859-1935 / Zdzisław Kryściak ; [projekt okładki i opracowanie graficzne: Jacek Rutkowski ; współpraca redakcyjna: Maciej Malangiewicz]. - Łowicz : Łowicki Ośrodek Kultury.

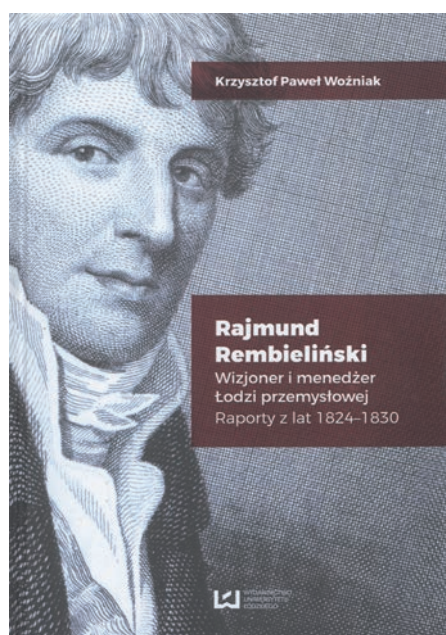

Łódź, której nie ma / Krzysztof R. Kowalczyński. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński.

Sieradzka księga pokoleń : Sieradz w XX wieku w fotografii / [redakcja Ryszard Sierociński ; teksty: Sławomir Kołodziejczyk, Jerzy Kowalski, Henryk Pawłowski, Andrzej Ruszkowski, Henryk Szturma ; opracowanie graficzne: Paweł Duraj ; konsultacja historyczna: Maria Nartowicz-Kot, Henryk Szturma, Jan Pietrzak]. - Sieradz : Prof-Art Agencja Reklamowo-Wydawnicza.

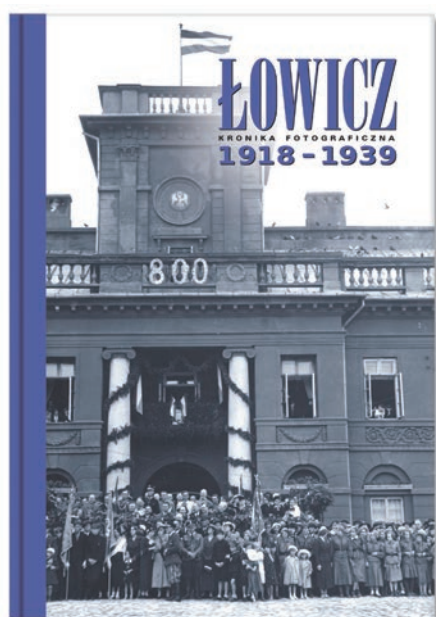
ZA ROK 2016

Rajmund Rembéliński : wizjoner i menedżer Łodzi przemysłowej : raporty z lat 1824-1830 / Krzysztof Paweł Woźniak ; [projekt typograficzny i skład Tomasz Pietras]. - Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Łączy nas miłość do książek / [zespół redakcyjny: Hanna Krawczyk – przewodnicząca, Krystyna Brodowska, Grażyna Łacina, Małgorzata Szymlet-Piotrowska ; redakcja Iła Turowicz ; projekt graficzny Paweł Duraj ; rysunki Aleksy Nowa ; zdjęcia: archiwum Powiatowej Biblioteki Publicznej w Sieradzu, Piotr Andrzejczak, Krystyna Brodowska, Zygmunt Kamiński, Grażyna Łacina, Bronisław Nawrocki, Tomasz Oszczyda, Mariusz Raźniewski, Ryszard Sierociński, Jadwiga Lew Starowicz, Jan Świdorski]. – Sieradz : Prof-Art : na zlecenie Fundacji Wspierania Kultury Miasta Sieradza.

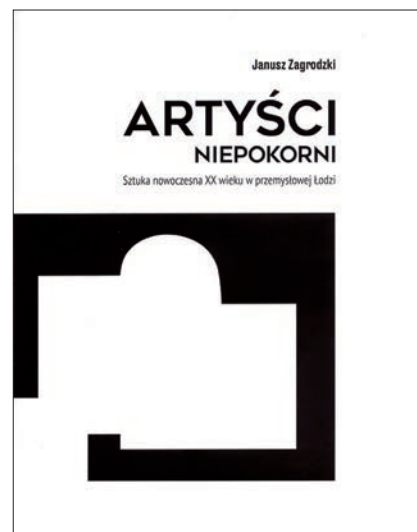
Łowicz 1918-1939 : kronika fotograficzna / Maciej Malangiewicz & Jacek Rutkowski ; [pomysł i realizacja Maciej Malangiewicz & Jacek Rutkowski ; projekt okładki i opracowanie graficzne Jacek Rutkowski]. – Łowicz : Łowicki Ośrodek Kultury.

NAJLEPSZA KSIĄŻKA O ŁODZI

Artyści niepokorni : sztuka nowoczesna XX wieku w przemysłowej Łodzi.

T. 1 / Janusz Zagrodzki ; projekt graficzny: Sławomir Iwański; Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi, Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi. Wydział Operatorski i Realizacji Telewizyjnej. - Łódź : Wydawnictwo Biblioteki PWSFTviT : SAiP PWSFTviT, 2017. - 365, [3] strony : ilustracje (głównie kolorowe) ; 28 cm. - Na dole strony przytytułowej i redakcyjnej loga: SAiP PWSFTviT ; Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi ; Łódź kreuje. - Bibliografia na stronach 342-353. - Spis ilustracji. - Indeks nazwisk. - Streszczenie w języku angielskim.

Treść: I. Na progu nowego stulecia: Przestrzeń dla sztuki ; Sztuka dla życia i życie dla sztuki ; Tradycja i nowoczesność w realiach początku XX wieku. II. Ekspresja jako znak młodości: Powracająca fala ekspresjonizmu ; "Złe miasto" czy "miasto awangardy" ; W poszukiwaniu sztuki uniwersalnej. III. Ostatni "futurysta": Futuryzm - granice pojęcia ; Rodowód twórczości ; Witkacy i "Persy Zwierzykowskaja" ; Tu byli ludzie. IV. Malowane światłem: Narodziny kontrkultury ; Sadze i złoto ; Heliografia ; Nowe widzenie. V. Sztuka integralna: Wokół konstruktywizmu ; Droga ku bezprzedmiotowości ; Po-suprematyzm-unizm-integralizm ; Awangarda rzeczywista. VI. Kształtowanie przestrzeni: Czas i przestrzeń ; Rekonstrukcja twórczości ; Sztuka i matematyka ; Czym powinna być rzeźba? VII. Oczyszczanie formy: Od nowej plastyki do sztuki konkretnego ; Łódzkie pragnienia i rzeczywistość ; Harmonia jedności. VIII. Wojna - Między Berlinem a Moskwą ; Rysunki wojenne. Łódź / Władysław Broniewski. Zadanie zrealizowane dzięki dofinansowaniu z budżetu Miasta Łodzi oraz finansowane ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dotacji na działalność statutową Wydziału Operatorskiego i Realizacji Telewizyjnej PWSFTviT w Łodzi.

Janusz Zagrodzki. Fot. Anna Zagrodzka

Janusz Zagrodzki – ur. 1987) prowadził niekomercyjną, niezależną galerię Ślad II. w 1941r. w Warszawie, historyk sztuki, autor wystaw sztuki współczesnej i tekstów krytycznych. Absolwent Liceum im. Mikołaja Kopernika w Łodzi, w 1966 r. absolwent Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, doktor nauk humanistycznych UJ (1980), w latach 1966-1987 w Muzeum Sztuki w Łodzi, w latach 1987-1995 w Muzeum Narodowym w Warszawie (kurator, wicedyrektor ds. sztuki współczesnej), profesor Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi. Członek ICOM (International Council of Museums) i AICA (L'Association internationale des critiques d'art). Kurator krajowych i międzynarodowych wystaw, opracowań, katalogów i filmów obejmujących zagadnienia sztuki XX i XXI wieku. Odznaczony Srebrnym Medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis.

Pracując w Muzeum Sztuki założył autorską Galerię Ślad, która rozpoczęła działalność w marcu 1979 r., z siedzibą w Stowarzyszeniu Dom Środowisk Twórczych (1979-1981). W okresie stanu wojennego w mieszkaniu prywatnym (1982-

1987) prowadził niekomercyjną, niezależną galerię Ślad II. „Nastąpił moment, w którym straciłem nadzieję, że w ramach mojej pracy w muzeum jestem w stanie coś uczynić dla sztuki najnowszej. Każda moja propozycja, poza wystawami historycznej awangardy, uważana była za zbyt ekstrawagancką lub niemieszczącą się w ramach programu muzeum. Stworzenie miejsca, gdzie właśnie tego rodzaju działalność mogłaby istnieć, stało się koniecznością”. [...] „Galeria Ślad była nastawiona na integrację różnych środków wypowiedzi artystycznych, na ukazywanie twórców przekraczających granice między gatunkami. Program przewidywał cykliczne pokazy ujawniające współczesne formy wyrazu oraz wydawanie druków stanowiących „ślady” zaistniałego zdarzenia. [...] Moim zamierzeniem nie było penetrowanie wszystkiego co się dzieje na świecie i ściąganie wielkich artystów, chciałem, aby galeria była miejscem, gdzie można pokazać to, czego gdzie indziej pokazać się nie da. Dlatego stosunkowo łatwo było mi przejść do Galerii Ślad II u siebie w mieszkaniu. Wynikało to z określonej konieczności, a samo mieszkanie spełniało rolę usługową, umożliwiającą artystom prezentację swoich prac i działań. Chodziło wówczas o stworzenie jak największej ilości miejsc otwartych dla artystów. [...] W stanie wojennym sztuka najnowsza przeniosła się do przestrzeni prywatnych, z których wiele przerodziło się w minigalerie dostępne tylko w wąskim kręgu artystycznym, jak przykładowo Ślad II, alternatywny obieg kultury sięć, Czyszczenie Dywanów, Galeria u Zochy, Strych. Jedną z najważniejszych, bo w pełni dostępnych dla publiczności galerii sztuki, stała się Nawa św. Krzysztofa (1985), prowadzona przez księdza Piotra Jasińskiego przy kościele oo. jezuitów przy łódzkim

Duszpasterstwie Środowisk Twórczych". [...] Cyt.: O miejsce sztuki. Z Januszem Zagrodzkim rozmawia Piotr Lisowski [w:] Państwo wojny : publikacja towarzysząca wystawie „Państwo wojny. Prace z kolekcji Galerii Wymiany”, Toruń : Centrum Sztuki Współczesnej Znaki Czasu, 2012, s. 8-15.

Autor, współautor książek, katalogów wystaw (zestawienie w wyborze):

Druk funkcjonalny : wystawa zorganizowana przez Muzeum Sztuki w Łodzi i Łódzkie Towarzystwo Przyjaciół Książki, wrzesień 1975 / [red. katalogu i oprac. wystawy Janusz Zagrodzki]. – Łódź : Muzeum Sztuki, 1975.

Linie rytmiczne : Wacław Szpakowski, 1883-1973 : Muzeum Sztuki w Łodzi : październik – listopad 1973 / [oprac. wystawy i katalogu Janusz Zagrodzki]. – Łódź : Muzeum Sztuki, 1975.

Alina Szapocznikow / oprac. Janusz Zagrodzki. – Warszawa : Arkady, 1979. – (Mała Encyklopedia Sztuki ; 56). – Tytuł okładkowy: Szapocznikow.

Katarzyna Kobro i kompozycja przestrzeni / Janusz Zagrodzki. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1984.

Symbolizm w sztuce Edwarda Okunia / Janusz Zagrodzki ; Łódzkie Towarzystwo Przyjaciół Książki. – Łódź : ŁPTK, 1987.

Władysław Strzemiński – in memoriam / pod red. Janusza Zagrodzkiego. – Łódź : Sztuka Polska. Oddział, 1988.

Galeria Krzywe Koło : katalog wystawy retrospektywnej, Muzeum Narodowe w Warszawie, lipiec – wrzesień 1990 / [red. nauk. katalogu Janusz Zagrodzki]. – Warszawa : Muzeum Narodowe, 1990.

Galeria Sztuki Polskiej XX wieku do 1949 roku : przewodnik / Janusz Zagrodzki. – Warszawa : Muzeum Narodowe, 1994.

Henryk Stażewski : w kręgu awangardy 1921 – 1933 / Janusz Zagrodzki. – Łódź : Muzeum Sztuki ; Lublin : Galeria Stara BWA, 2000.

Katowicki underground artystyczny po 1953 roku / red. Janusz Zagrodzki ; oprac. Stanisław Ruksza ; Galeria Sztuki Współczesnej BWA w Katowicach. – Katowice, Galeria Sztuki Współczesnej, 2004.

Stefan Gierowski / Janusz Zagrodzki. – Warszawa : Galeria Prezydencka – Sztuka Indywidualności, 2005. – Publikacja wydana z okazji 80. rocznicy urodzin Stefana Gierowskiego przez Galerię Prezydencką Miasta Stołecznego Warszawy i Towarzystwo Przyjaciół Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Wojciech Bruszewski : fenomeny percepcji / [red. katalo-

gu Elżbieta Fuchs, Janusz Zagrodzki]. – Łódź : Miejska Galeria Sztuki : Muzeum Miasta Łodzi, 2010.

Andrzej Różycki : poetyka form / [red. katalogu Elżbieta Fuchs, Janusz Zagrodzki]. – Łódź : Miejska Galeria Sztuki, 2011.

Władysław Strzemiński : obrazy słów / Janusz Zagrodzki ; projekt graficzny: Sławomir Iwański. – Łódź : Wydawnictwo Biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej, 2014.

Galeria Krzywe Koło (1956-1965) : prace na papierze / [red. nauk. Janusz Zagrodzki ; teksty Janusz Zagrodzki]. – Radom : Mazowieckie Centrum Sztuki Współczesnej Elektrownia, 2015.

Od Malewicza do Strzemińskiego / [red. nauk. Janusz Zagrodzki ; teksty Janusz Zagrodzki]. – Radom : Mazowieckie Centrum Sztuki Współczesnej Elektrownia, 2017.

Władysław Strzemiński : obrazy słów / Janusz Zagrodzki ; projekt graficzny: Sławomir Iwański. – Wyd. 2. – Łódź : Wydawnictwo Biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej, 2017.

Artyści niepokorni : sztuka nowoczesna XX wieku w przemysłowej Łodzi. T. 1 / Janusz Zagrodzki ; projekt graficzny: Sławomir Iwański ; Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi, Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi. Wydział Operatorski i Realizacji Telewizyjnej. – Łódź : Wydawnictwo Biblioteki PWSFTviT : SAiP PWSFTviT, 2017.

Janusz Zagrodzki współpracował z Warsztatem Formy Filmowej – awangardową grupą artystyczną działającą przy Szkole Filmowej w Łodzi w latach 1970-1977. Współautor filmów o sztuce polskiej, w tym o polskiej sztuce awangardowej (m. in.): Kompozycje przestrzenne Katarzyny Kobro (1971, realizacja Józef Robakowski, scenariusz: Józef Robakowski, Janusz Zagrodzki), Do artystów. Grupa Krakowska 1932-1937 (1978, reżyseria Kazimierz Mucha, scenariusz: Kazimierz Mucha, Janusz Zagrodzki), Wielkość rzeczywistości Leona Chwistka (1978, scenariusz i realizacja Ryszard Waśko, konsultacja Janusz Zagrodzki), Konstruktywizm w Polsce. (1979, realizacja Ryszard Waśko, scenariusz: Ryszard Waśko, Janusz Zagrodzki). W 2017 r. autor pomysłu i opracowania filmu krótkometrażowego Motorem słów o wierszach Władysława Strzemińskiego zapisanych jako obrazy typograficzne (reżyseria: Tomasz Samosiónek, opracowanie graficzne: Sławomir Iwański).

Artyści niepokorni : sztuka nowoczesna XX wieku w przemysłowej Łodzi. T. 1 (fragmenty)

Rozdz. II. Ekspresja jako znak młodości s. 54, 57, 59, 72, 79

[...] „Awangarda łódzka” – termin utożsamiany dotychczas z twórczością artystów przełomu lat dwudziestych i trzydziestych XX wieku obecnie zyskał nowe znaczenie dzięki pierwszym wystąpie-

niom artystów w różnorodny sposób nawiązujących do ekspresjonizmu, które miały miejsce już w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybuch I wojny światowej. Wincenty Brauner (Icchak Brojner) – malarz i grafik (urodzony w Łodzi w 1887 roku, zamordowany w 1944 roku w Auschwitz) wrócił po studiach

w Berlinie i założył własny Salon Sztuki (ul. Piotrkowska 36), otaczał kultem ekspresyjne dzieła van Gogha, a w hołdzie dla artysty przyjął jego imię, którym podpisywał swoje wczesne obrazy i rysunki. Wokół Braunera skupili się twórcy młodego pokolenia. Artysta pokazywał w Salonie dzieła własne i obrazy przyja-

ciół, zorganizował między innymi pierwszy indywidualny pokaz sześćdziesięciu obrazów Marka Szwarcza (Schwarz), najbardziej spośród nich wszechstronnego artysty – malarza, rzeźbiarza i grafika (urodzony w Zgierzu w 1892, zmarł w 1958 roku w Paryżu). Otwarcie wystawy odbyło się 6 czerwca 1915 roku. Szwarc, mimo że pochodził z rodziny chasydzkiej, przeszedł na katolicyzm, co znacznie rozszerzyło ikonografię jego dzieł.

[...] Kolejną postacią w tym gronie był Henryk Barciński (Henocho Barczyński), malarz i grafik (urodzony w Łodzi w 1896 roku, zamordowany w Tomaszowie Mazowieckim prawdopodobnie w latach 1939-1941), który uczył się w pracowni Glinensteinów w Warszawie i debiutował w TZSP (1917). W końcu 1918 roku, po wybuchu rewolucji listopadowej w Niemczech i proklamacji niepodległości Polski, wrócił do Łodzi wyróżniający się w tym kręgu artystów Jankiel (Jakub) Adler – malarz i grafik (urodzony w Tuszynie w 1895 roku, zmarł w Aldbourne 1949 roku). [...]

Właśnie ci artyści, do których dołączyła jeszcze Diana Matus (urodzona w Łodzi w 1895, zmarła po 1940 roku), stanowili trzon dwóch ważnych ekspozycji łódzkich: Wiosennej i Zimowej, zorganizowanych w 1918 roku przez nowo powstałe Stowarzyszenie Artystów i Zwolenników Sztuk Pięknych. [...]

Pomysł zawiązania ugrupowania Jung Idysz powstał na początku 1919 roku, kiedy do grona artystów dołączył po-

eta, dramaturg i grafik Mojżesz Broderson (Broderzon, urodzony w Moskwie w 1890, zmarł w 1956). Właśnie on stał się duchowym przywódcą i teoretykiem grupy. Rodzina Brodersona, po wydaleniu z Moskwy, osiedliła się w Łodzi na początku XX wieku. [...]

Grupa, wykorzystując język, którym posługiwała się większość Żydów, popularyzowała mało znany w tym środowisku uniwersalny program młodej sztuki, nawiązujący do ekspresyjnych tendencji, jakie narodziły się w wielu krajach na początku wieku. Artystom chodziło przede wszystkim o dotarcie nowymi środkami wyrazu do najmłodszego pokolenia, zamkniętego w wyizolowanym środowisku Żydów posługujących się odrębnym językiem. [...] Narzędziem oddziaływania, przekazem idei żydowskiego odrodzenia kulturalnego, stało się czasopismo „Jung Idysz” pod redakcją Brodersona, ilustrowane odbitkami z matryc graficznych, wydawane w niewielkim nakładzie początkowo 350, a następnie 450 numerowanych egzemplarzy. [...]

Artystą wywodzącym się z grupy Jung Idysz, którego twórczość obecnie najczęściej jest przywoływana, był Jankiel Adler. [...]

Głoszona przez ekspresjonistów na łamach „Jung Idysz” i innych czasopism awangardowych wizja sztuki ponadnarodowej, odnosząca się do duchowości i głębokiego zaangażowania, wobec braku przygotowania potencjalnych odbiorców, nie została zrozumiana i zaakceptowana. [...]

Rozdz. IV. Malowanie światłem

s. 128-130, 132-133, 138, 148

[...] Artystą wychowanym w przemysłowej Łodzi, który stanął wobec zawile rozwijających się programów awangardy pierwszych dekad XX wieku, był Karol Hiller. Urodził się 1 grudnia 1891 roku w rodzinie tkacza przybyłego do Łodzi w połowie stulecia, prawdopodobnie z Prudnika na Dolnym Śląsku. Odziedziczył po ojcu imię Karol i jako najstarszy syn miał kontynuować rodzinną tradycję w przemyśle włókienniczym. [...] Karol rozpoczął naukę w 1903 roku i ukończył ją w 1910 roku jako technik chemik. Kontynuował kształcenie chemiczne w Niemczech [...], a w 1912 roku wstąpił na Wydział Inżynierjino-Budowlany

Karol Hiller, *Fabryka* (1922), linoryt, Muzeum Sztuki w Łodzi, s. 131

Instytutu Politechnicznego im. Mikołaja II w Warszawie. [...] Wówczas rozwinęły się jego zainteresowania artystyczne. [...] Naukę malarstwa rozpoczął w 1917 roku w nowo powstałej Ukraińskiej Akademii Sztuki. [...] W końcu 1921 roku był już mieszkańcem Łodzi. Od 1922 do 1929 roku pracował jako nauczyciel w Społecznym Polskim Gimnazjum Męskim w Łodzi (ul. Sienkiewicza 11). [...] Mimo jednoznacznej opinii, że miasto jest siedliskiem analfabetów, Hiller i Wandurski uważali je za „typowo nowoczesne”, a za główny walor Łodzi uznawali „naturalny kubizm”, który powinien przyciągnąć „artystów Nowej Sztuki”. [...]

Hiller sam postanowił przedstawić skryty dla stereotypowego postrzegania niezwykły obraz miasta. W cyklu linorytów łódzkich z lat 1922-1923, w całości opartych na kontraście bieli i intensywnej czerni oraz ostro ciętych linii i jednorodnych płaszczyzn, pobrzmiewało jednak jeszcze, mimo wydobytej ekspresji, echo studiów u Bojczuka w Kijowie. [...] Przez Wandurskiego Hiller zbliżył się do czasopisma „Dźwignia”, które pod znakiem konstruktywizmu prowadził Mieczysław Szczuka. Ostatni redagowany przez niego, czwarty numer z 1927 roku, miał wiele łódzkich odniesień. Władysław Broniewski opublikował w nim „pieśń o Łodzi”, poświęconą budzeniu się do życia przemysłowego miasta. [...] Całkowicie nową kompozycją, sumującą dotychczas malowane przez artystę pejzaże łódzkie, wyróżniającą się znacznymi wymiarami (120 x 47 cm), była De-

Jankiel Adler, *Wiolonczelista* (1919), linoryt, s. 60

ska 0 (1928) – niemal abstrakcyjna, magiczna wizja Łodzi, z drobnymi cytatami realności zaczerpniętymi z własnych grafik. [...]

Hiller łączy w swoich dziełach świadomą i podświadomą sferę odczuć, rzeczywistość realną i wyobrażoną. W wielu jego obrazach pojęcie „kompozycja” nasuwa analogie znaczeniowe z zasadą budowy utworu muzycznego. *Kompozycje 205A i 206A* (1932), *Kompozycje 211A i 214A* (1935) oraz *Heliografiki XXIII i XXX* (1938) nawet w swojej formie przypominają instrumenty generujące dźwięki. [...]

Rozdz. V. Sztuka integralna

s. 179-180, 212-213

[...] Podsumowaniem dyskusji Strzeмиńskiego z Malewiczem stała się Konstrukcja płaska – rozbicie czarnego prostokąta (1923), odnosząca się bezpośrednio do ikonicznego znaku supematyzmu. Rozerwany na cztery nieregularne części prostokąt zainicjował w twórczości Strzeмиńskiego uwidocznienie mikrostruktury obrazu, proces atomizacji materii malarzkiej – nowego continuum. [...]

Jednym z najważniejszych wydarzeń kulturalnych Łodzi końca lat dwudziestych było przyznawanie Nagrody Literackiej. Powoływany corocznie Komitet Nagrody wręczył ją Julianowi Tuwimowi (1928), Zofii Nałkowskiej (1929) i Aleksandrowi Brücknerowi (1930). W 1931 roku decyzją łódzkiego Magistratu, nie bez udziału Smolika, zmieniono statut nagrody i przekształcono ją w Nagrodę m. Łodzi dla Li-

teratury Pięknej, Nauki i Sztuk Plastycznych. Decyzją powołanego 30 kwietnia komitetu nagroda za rok 1932 przypadła Strzeмиńskiemu i została mu wręczona na uroczystym posiedzeniu Rady Miejskiej 25 maja. W imieniu Samorządu Miasta Łodzi laureata prezentował Smolik, który podkreślił znaczenie utworzenia Międzynarodowej Kolekcji Sztuki Nowoczesnej oraz pracy dydaktycznej artysty – i „świeżych metod nauczania” [...]. Przez krótką chwilę można było mieć nadzieję, że twórczość Strzeмиńskiego została w pełni doceniona. Niestety, w kulminacyjnym momencie uroczystości nastąpił atak zwolenników stylu narodowego w sztuce, protest skierowany przeciwko sztuce nowoczesnej i osobie artysty, będący także próbą zdyskredytowania nagrody przyznanej przez komitet powołany przez kończącą swoją kadencję, socjalistyczną Radę Miejską. [...] Chociaż atak został uznany przez większość łódzkiego środowiska intelektualnego za wysoce niekulturalny, to obawa przez nastaniem „bolszewizmu w sztuce” – jak wówczas naiwnie nazywano dzieła sztuki bezprzedmiotowej – zyskała szereg zwolenników i zapewne przyczyniła się do porażki socjalistów w następnych wyborach. [...]

Rozdz. VI. Kształtowanie przestrzeni

s. 227, 229, 230-231, 234-235, 249

[...] Dokonania Kbro pozostawały przez wiele lat na uboczu dociekań krytyków i historyków zajmujących się problematyką rzeźby. Autorzy tekstów poruszających problemy awangardy międzywojennej zaznaczali jej obecność bardziej z konieczności niż z rzeczywistej chęci przybliżenia tej nieprzeciętnej osobowości. [...] Większość zwolenników działalności Strzeмиńskiego odnosiła się do praktyki artystycznej jego żony z dystansem, przyjmując z niedowierzaniem nowatorskie układy przestrzenne. [...]

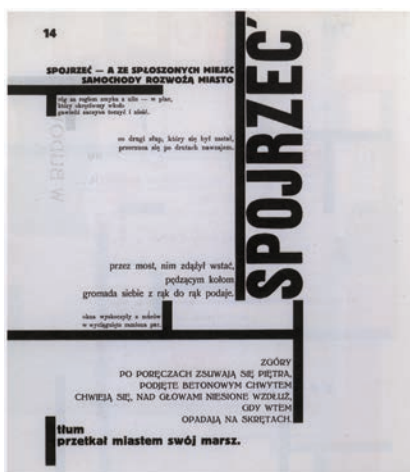
Kiedy w połowie lat sześćdziesiątych rozpoczynałem badania nad twórczością Kbro, przeważająca większość prac jej autorstwa znajdowała się w zbiorach łódzkiego Muzeum Sztuki. Ogółem znano trzynaście rzeźb i jeden obraz [...]. Dwa „Aktu” (1948) znajdowały się w kolekcji córki Niki, a jeden – w zbiorach prywatnych. Intensywne poszukiwania doprowadziły do odnalezienia jeszcze dwóch

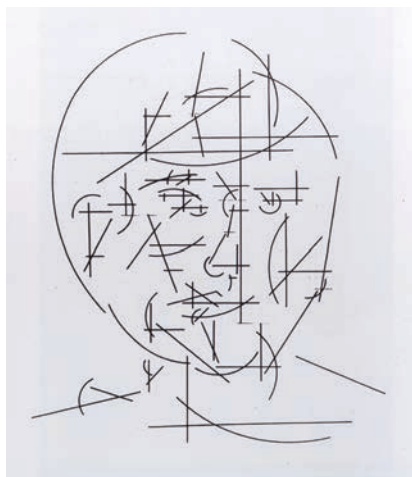
Katarzyna Kbro, *Konstrukcja wisząca* (1921), metal (rekonstrukcja według projektu Janusza Zagrodzkiego), fot. Janusz Zagrodzki, 232

„Aktów” i dwóch „Kompozycji przestrzennych”, oznaczonych później nr. 8 i 9. [...]

Przypadek sprawił, że w czasie reorganizacji muzeum w 1966 roku odnalazłem wśród obiektów niezainwentaryzowanych ważny fragment „Rzeźby przestrzennej 1” (1925). Rzeźba, odtworzona według mojego projektu, zapoczątkowała serię rekonstrukcji, kształtowanych na podstawie odnalezionych fotografii oraz z uwzględnieniem stosowanej przez artystkę metody powtarzających się zależności matematycznych. W latach 1967-1973 opracowałem projekty odtworzenia siedmiu dzieł Kbro. Na wystawie *Constructivism in Poland 1923-1936*. Blok, Praesens, a.r. (w Museum Folkwang w Essen oraz w Rijkmuseum Kröller-Müller w Otterlo w maju i lipcu 1973 roku) po raz pierwszy przedstawiono pełną koncepcję rozwoju formy rzeźb i ich współistnienia z przestrzenią, powtórzoną na wystawie *Presences polonaises. L'art. Vivant* autor du musée de Łódź w Centre Georges Pompidou w Paryżu w czerwcu 1983 roku, a następnie w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych i Kanadzie. [...] Początek lat trzydziestych to dla Kbro precyzowanie języka wypowiedzi artystycznej i badanie oddziaływania struktur rzeźbiarskich. Jej formy przestrzenne z malowanej blachy uczestniczyły w wielu wystawach. Sposób ich eksponowania nie miał tym razem żadnego znaczenia. [...] Zaproponowany przez Kbro model kondensacji formy – zawarty w obszarze sześciąnu czy prostopadłościąnu, którego każda część, zarówno widoczna, jak i niewidoczna, została pokryta farbą malarską i przygotowana do ekspozycji – mógł być umieszczany w dowolnym układzie: w pionie, poziomie, bokiem lub odwrotnie. Ustawiając „Kompozycje prze-

Władysław Strzeмиński, układ graficzny wiersza *Spojrzyć*, z tomu *Z ponad* (1930), fot. Anna Zagrodzka, s. 81

Bolesław Hochlinger, *Analiza głowy* (około 1936), tusz, kolekcja prywatna, fot. Anna Zagrodzka, s. 280

strzenne" na wszelkie możliwe sposoby, nie można ich było prezentować źle, a jedynie inaczej. [...]

Rozdz. VII. Oczyszczanie formy

s. 281-284

[...] Wzmocnienie łódzkiego środowiska artystycznego i zaistniałe w nim zmiany Strzeмиński chciał utrwalić poprzez systematyczne przedstawianie tendencji awangardowych i podkreślanie na wystawach roli grupy „a.r.” Możliwość dokonania przemiany w umysłach widzów przypisywał sile oddziaływania zdeponowanej w muzeum, otwartej w 1931 roku Międzynarodowej Kolekcji Sztuki Nowoczesnej. Miał nadzieję na dokonanie przeobrażeń i ostateczne pozbycie się z świadomości odbiorców tendencji ograniczania roli sztuki jedynie do „reprodukcji natury”. Może właśnie dlatego zdecydował się na opracowanie przez „a.r.” nowego układu wystawy „Grupa Plastyków Nowoczesnych”, wcześniej, w czerwcu 1933 roku, pokazywanej w warszawskim IPS. Strzeмиński i zaproszeni przez niego artyści chcieli wskazać na konieczność „wylaminowania ze sztuki wartości starych i zużytych i zastąpienie ich pierwiastkami nowymi, twórczymi”. Wystawa została otwarta w Łodzi w październiku 1933 roku i stanowiła przegląd dzieł nowatorów, ze szczególnym uwzględnieniem osiągnięć miejscowych twórców, na których spoczywał obowiązek wskazania, czym może być i czym już się stała sztuka nowoczesna. [...] Niestety, zamierzenia autorów

oraz zaprezentowane na wystawie kompozycje malarskie i rzeźby nie wywołały w publiczności łódzkiej chęci nawiązania bliższego kontaktu ze sztuką nowoczesną. [...] Jako typowy przykład odbioru można uznać felieton Stanisława Kempnera (używającego pseudonimu Stanisław Ball), który ukazał się jeszcze w trakcie trwania wystawy:

W Łodzi mamy 604 000 ludności. Jeśli odejmiemy od tej liczby jednego p. Smolika, dwunastu apostołów z „Grupy Nowoczesnych Plastyków” i jedną Katarzynę Kobrę, to okaże się, że pozostała ludność nie będzie widziała tego, co widzą plastycy, gdyż czasy Andersena dawno już minęły, a publiczność nie da sobie nic wmówić i nie chce znać nowych apostołów sztuki.

[...] Odbiór wystawy przez Łódzian stał się dla Strzeмиńskiego impulsem do zmiany strategii artystycznej w kontaktach z widzami. Od tej pory Obrazy uniistyczne i Kompozycje przestrzenne bardzo rzadko pojawiały się na wystawach ZZPAP w Łodzi. Twórczość bezprzedmiotowa została zastąpiona przez Pejzaże łódzkie i Pejzaże morskie. Wśród obrazów Strzeмиńskiego, wystawionych w grudniu 1934 roku, pojawiły się nawet Kwiaty, Kobra zaś pokazywała nieznane z przekazów fotograficznych, gipsowe Płaskorzeźby. [...]

Rozdz. VIII. Wojna

s. 321-322, 324, 329-330, 333-334

[...] Nastawienie władz okupowanej Łodzi do sztuki współczesnej było zgodne z doktryną narodowego socjalizmu. W marcu 1941 r. na łamach czasopisma „Litzmannstädter Zeitung” pojawił się artykuł Adolfa Kargela, nawiązujący do złożenia przed dziesięciu laty w łódzkim muzeum Międzynarodowej Kolekcji Sztuki Nowoczesnej: [...] „Kolekcja powstała z inicjatywy działającego ostatnio w Łodzi w charakterze nauczyciela rysunków polskiego, powiedzmy, malarza Władysława Strzeмиńskiego. Nazwisko Strzeмиńskiego stało się szerszej publiczności po raz pierwszy znane dzięki temu, że był pierwszą osobą, której miasto Łódź nadało swą nagrodę artystyczną. Napiętnowałem wówczas to marnotrawstwo pieniędzy publicznych w łódzkiej „Freie Presse” i przedstawiłem reprodukcję jednego z obrazów Strzeмиń-

skiego, która z powodzeniem można by uznać za reprodukcję tary do prania. Te kicz tak wspaniale propagowane jako sztuka nowoczesna, jak już wyżej powiedziałem, były odrzucone przez łódzkich Niemców, ale i nie wszyscy Polacy byli niemi zachwyceni.”

[...]

Można sobie wyobrazić, jak by się potoczyło dalsze życie Strzeмиńskiego i Kobro, gdyby któryś z entuzjastów poglądów narodowosocjalistycznych rozpoznał ich na ulicy. Szansę przetrwania dawało im jedynie zatarcie istnienia w pamięci Łódzian i nieujawnianie jakiegokolwiek łączności ze środowiskiem artystycznym. [...]

Przyjęcie przez Strzeмиńskiego koncepcyjnego warsztatu pracy umożliwiło powstanie „Rysunków wojennych” – dzieła rozpisane na czterdzieści cztery zestawy poetyckich form, tworzące jedną, organicznie zespoloną strukturę o przejmującej wymowie antywojennej. [...] zestaw powstałych w latach 1939-1945 44 rysunków wojennych – złożony z siedmiu cykli o autorskich tytułach: *Białoruś Zachodnia*, *Deportacje*, *Wojna domowa*, *Twarze*, *Pejzaże i martwe natury*, *Tanie jak błoto* oraz *Ręce, które nie z nami* – nie był dobrany przypadkowo i stanowił przemysłową syntezę wojennych lat życia artysty, określonych symboliczną liczbą. [...]

Ostatni cykl antywojenny Strzeмиńskiego – „Moim przyjaciółom Żydom” powstał w końcu 1945 roku był formą ekspiacji za okres życia, który mógł mimo wszystkich trudności spędzić oddany pracy artystycznej, podczas gdy wokół niego dominowała śmierć i zniszczenie. [...]

Jednak awangardowa forma prac Strzeмиńskiego budziła szereg wątpliwości u osób nastawionych konserwatywnie, niepewnych ich rzeczywistego znaczenia artystycznego. [...]

Ostatecznie cykl „Moim przyjaciółom Żydom” trafił do zbiorów Yad Vashem Art Museum Jerusalem. [...]

Po wojnie twórczość Strzeмиńskiego była dla wielu działaczy komunistycznych sztandarowym przykładem powszechnie krytykowanego „formalizmu”. [...] Skromne grono przyjaciół, do którego zaliczali się Przyboś, Wegner i Hochlinger, nie zrównoważyło dominacji przeciwników. [...]

NAJLEPSZA KSIĄŻKA O ZIEMI ŁÓDZKIEJ

Monografia Piotrkowa Trybunalskiego / Michał Rawita-Witanowski ; materiały zebrali, rękopis odczytał i wprowadzeniem opatrzył Piotr Głowacki ; [opracowanie graficzne Paulina Bąk]. – Piotrków Trybunalski : Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Próchnika, 2017. – 927 s. : il. ; 24 cm. - Treść: Wprowadzenie ; Wstęp ; Cz. I. Dzieje Piotrkowa: Założenie Piotrkowa ; Wiece czyli Zjazdy prowincjonalne ; Sejmy Walne Koronne ; Synody Prowincjonalne ; Różnowierstwo ; Trybunały Koronne ; W pogoni za koroną ; Odgłosy buntu Chmielnickiego ; Pierwszy najazd Szwedów ; Za czasów drugiego najścia Szwedów ; Za panowania ostatniego króla ; Piotrków w czasie rozbiorów ; Pod zaborem rosyjskim ; Powstanie Styczniowe ; W odrodzonej Rzeczypospolitej. Cz. II. Ustrój wewnętrzny Piotrkowa: Fara ; Ratusz ; Warownie miejskie ; Kościół i klasztor O.O. Dominikanów ; Kościół z klasztorem P.P. Dominikanek ; Kościół i konwent O.O. Franciszkanów ; Kościół i klasztor O.O. Bernardynów ; Kościół i Collegium XX. Pijarów ; Kościół i Collegium O.O. Jezuitów ; Cerkiew Grecka - później Prawosławna ; Kościół paraf. Serca Jezusowego ; Domy Piotrkowa ; Ulice, place i parki miejskie ; Drogi bite i Koleje Żelazne ; Pomniki i figury przydrożne ; Mieszczanie ; Żydzi ; Oświata ; Handel ; Rzemiosła i Przemysł ; Dzieje Aptek Piotrkowskich ; Księgarstwo. Cz. III. Na przedmieściach Piotrkowa: Bugaj ; Jurydyka Zamkowa ; Starostwo ; Przedmieście Krakowskie czyli t.zw. "Krakówka" ; Wójtostwo ; Miasto arcybiskupie ; Tomieczyna ; Przedmieście Rokszyskie ; Cmentarze. Cz. IV. Spisy imienne dygnitarzy: Marszałkowie i Prezydenci Trybunałów Koronnych ; Starostowie Piotrkowscy ; Proboszczowie ; Spis przełożonych czyli gwardjanów zakonu Bernardynów ; Gwardjani Franciszkanów. Cz. V. Ilustracje. Publikacja sfinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego i wydana we współpracy z Muzeum Historii Polski w Warszawie – współorganizatorem obchodów 800-lecia Piotrkowa Trybunalskiego.

Piotr Andrzej Głowacki urodził się w 1972 r. w Piotrkowie Tryb., doktor nauk humanistycznych w zakresie historii. Absolwent Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach, Wydział Zarządzania i Administracji (1995-1998; 1998-2000). W 2005 r. uzyskał tytuł doktora na Wydziale Humanistycznym Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach na podstawie rozprawy nt. „Życie gospodarcze Piotrkowa Trybunalskiego w latach 1793-1914” napisanej pod kierunkiem prof. Jerzego

Szczepańskiego. Od 2002 r. jest zatrudniony w Archiwum Państwowym w Piotrkowie Trybunalskim – obecnie jako Kierownik Oddziału III Kształtowania Narastającego Zasobu Archiwalnego. Od 2005 r. związany współpracą z Wyższą Szkołą Handlową im. S. Batorego w Piotrkowie Tryb. jako wykładowca akademicki na studiach stacjonarnych, niestacjonarnych i podyplomowych, a od 2012 r. związany współpracą z Uniwersyteciem Jana Kochanowskiego w Kielcach Filia w Piotrkowie Tryb. jako wykładowca akademicki na studiach, niestacjonarnych i podyplomowych.

Autor, współautor książek:

Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim : informator o zasobie archiwalnym / oprac. Piotr Głowacki, Aleksy Piasta, Piotr Zawilski ; Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim. – Warszawa : Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych – Wydział Wydawnictw, 2007. – 413, [24] s. tabl. ; 24 cm.

Życie gospodarcze Piotrkowa Trybunalskiego w latach 1793-1914 / Piotr Głowacki. – Piotrków Trybunalski : nakładem

Urzędu Miasta, 2009. – 305 s. [46] s. tabl. : il. ; 21 cm. – (Biblioteka Piotrków 800 ; 10).

Monografia Piotrkowa Trybunalskiego / Michał Rawita-Witanowski ; materiały zebrali, rękopis odczytał i wprowadzeniem opatrzył Piotr Głowacki. – Piotrków Trybunalski : Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Próchnika, 2017. – 927 s. : il. ; 24 cm.

Autor licznych artykułów naukowych i popularnonaukowych z zakresu historii gospodarczej i historii regionalnej, publikowanych w czasopismach lokalnych „Badania nad Dziejami Regionu Piotrkowskiego”, „Piotrkowskie Zeszyty Historyczne”, „Rocznik Łódzki”, „Między Wisłą a Pilicą” i ogólnopolskich „Dzieje Najnowsze”.

Autor kilkudziesięciu publikacji na stronach www.polska.pl (2005-2009) oraz współtworzący wystawy na stronie internetowej Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim www.piotrkow-tryb.ap.gov.pl

Portret Michała Rawity-Witanowskiego (1859-1943) namalowany przez Franciszka Gnypa (1894-1970) - zbiory PTTK w Piotrkowie Trybunalskim

Monografia Piotrkowa Trybunalskiego

(fragmenty)

Wprowadzenie s. 7-8

[...] Jedną z bardziej rozpoznawalnych postaci z przeszłości, która w licznych swoich pracach opisywała dzieje naszego miasta, był piotrkowski aptekarz Michał Rawity-Witanowski, znany krajoznawca i regionalista. [...] Krajoznawcza i regionalna spuścizna Witanowskiego w znacznej mierze doczekała się wielu publikacji oraz wznowień drukiem. Niestety w rękopisie pozostawało do tej pory najcenniejsze dzieło – „diament” w twórczości Michała Rawity-Witanowskiego pt. „Monografia Piotrkowa Trybunalskiego”. Dlaczego diament, a nie brylant? Ponieważ autor pozostawił ten tekst w brudnopisie, nie wydając drukiem tego monumentalnego dzieła. Brudnopis ten stanowi rękopis i maszynopis oraz bardzo często uzupełniające go luźne, niepowiązane jednoznacznie z tekstem zasadniczym notatki, uwagi, liczne uzupełnienia i skreślenia. W chwili obecnej nie ma pewności, czy zgromadzony materiał w postaci dodatkowych notatek jest kompletny. Można jedynie stwierdzić, że są to tylko nieliczne uzupełnienia, które autor mógł wykorzystać do wzbogacenia treści, bądź też przy tworzeniu przypisów.

Równie ciekawa jest historia powstania i zachowania się do czasów współczesnych tekstu monografii. Rękopis na chwilę obecną znajduje się w dwóch instytucjach tj. w Archiwum Państwowym w Piotrkowie Trybunalskim oraz w Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. [...] Rękopis odnaleziono w Archiwum Państwowym w Piotrkowie Trybunalskim podczas inwentaryzacji zasobu w marcu 1990 r. [...] Pozostałe materiały Michała Rawity-Witanowskiego zostały zakupione przez Archiwum Polskiej Akademii Nauk w listopadzie 1964 r. od rodziny Witanowskiego [...]. W niniejszym odczytaniu dzieła posłużono się czarno-białymi fotokopiami rękopisu z Archiwum PAN, wykonanymi przez piotrkowskiego historyka dra Kazimierza Głowackiego. W latach 90. ubiegłego stulecia utrwalił w ten sposób niemal kompletny materiał. Te trzy źródła tekstu i ich stan uświadomiły potrzebę publikacji tego materiału i uratowania od zapomnienia tak ważnego źródła dla dziejów miasta.

Niełatwe zadanie, jakim było przygotowanie tekstu do pierwszej edycji drukiem wymagało na samym początku podjęcia trudnej decyzji – o układzie, formie prezentacji odczytanego tekstu, ingerencji edytorskiej i historycznej w tekst. [...] Ostatecznie przyjęto wersję niejako pośrednią, czyli odczytanie rękopisu i przeniesienie w formie jak najbardziej zbliżonej do oryginału, która dla zwykłego czytelnika, zainteresowanego historią Piotrkowa, będzie stanowić czytelniejszą formę w porównaniu z rękopisem.

Analizując powstanie całości zachowanego i dostępnego materiału można domniemywać, iż prace nad monografią rozpoczęto na długo przed datą widniejącą na rękopisie (1931 r.). Również tej daty nie można przyjąć za rok ukończenia pracy. Analizując informacje zawarte w materiałach można stwierdzić, niemal jednoznacznie, że rękopis został ukończony w zachowanej formie w 1940, a może na początku 1941 r.

Wśród badaczy, którzy zetknęli się z tym materiałem panuje ogólne przeświadczenie, że rękopis i maszynopis jest autorstwa Michała Rawity-Witanowskiego. Osąd ten wyda-

je się być dalekim od prawdy głównie w odniesieniu do maszynopisu. Natomiast autentyczność rękopisu i jego twórcy nie wzbudza takich wątpliwości. Porównując rękopis, który uznaje się za pierwotną wersję monografii stwierdzić można, że maszynopis zawiera treści niejednokrotnie uboższe w porównaniu z rękopisem.

Michał Rawity-Witanowski spisał dzieje Piotrkowa na kartach o wymiarach 22 x 35 cm, w podziale na 47 rozdziałów wraz z krótkim wstępem. I ten pierwotny układ (różniący się od tego z maszynopisu) starano się zachować w niniejszej (pierwszej) edycji, dodając w przyjętym porządku rozdziały, które nie zostały ujęte w pierwotnym Spisie Rzeczy, a znajdujące się w wersji rękopiśmiennej tekstu. [...]

W związku z tym, iż starano się odtworzyć w jak najwierniejszym stopniu tekst rękopisu, znalazło się w nim archaiczne słownictwo, niejednokrotnie uważane obecnie za niestylistyczne i błędne (np. zapis „dwuch” zamiast „dwóch”), które dodaje dodatkowego uroku tej pracy i pozwala poznać polszczyznę w dobie odzyskania niepodległości. [...]

Charakterystyczne odwołania w postaci przypisów autor zastosował w raczej nieużywanej dziś formie przypisu bocznego – co również odzwierciedlono w niniejszej publikacji. [...]

Rękopis miejscami jest niemożliwy do odczytania, co w niniejszej publikacji zaznaczono [...]. Zostawiono też puste miejsca lub niewypełnione nawiasy (), tam gdzie Witanowski nie podał danych w momencie tworzenia tekstu i ich później nie uzupełnił. [...]

Oddając z ręce czytelnika monografię Michała Rawity-Witanowskiego pozostaje w świadomości wszystkich osób pracujących nad tekstem monografii, iż zawiera ona pewne wypaczenia i błędy, które przy obecnym stanie badań rzucają nieco inne światło na poruszane przez autora treści. Choć monografia ta jest kolejnym i ważnym źródłem wiedzy o mieście, to jej ujęcie oddaje ówczesny stan badań nad dziejami Piotrkowa i stanowisko Michała Rawity-Witanowskiego o przytaczanych faktach i cytowanych źródłach. [...]

Piotr Głowacki

Z Rozdziału 15. W odrodzonej Rzeczypospolitej

Gdy rozgorzała wojna europejska, Piotrków leżąc przy głównej linii kolei żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej, wnet odczuł podmuchy zbliżającej się nawałnicy.

Już w końcu lipca 1914 r. ukazały się rozlepione na murach miasta ogłoszenia o mobilizacji wojska. Miejscowe pisma: „Kronika” jak i wskrzeszony „Tydzień” – pełne są groźnych wieści ze świata. Zajęty przez Prusaków Kalisz i Sieradz, kazały się spodziewać lada chwila tych gości. Błąkały się wieści, zresztą i sami Niemcy nie kryli tego, że zażądają prawa eksploatacji niektórych terenów węglowych i przemysłowych, jak Kalisza i Piotrkowa. Przepełnione pociągi urzędnikami i policją rosyjską z Sosnowca, Częstochowy i Radomska, od Tomaszowa zaś mnóstwo podwód konnych, gromadziły w Piotrkowie przerażonych Moskali. Dla wydania odpowiednich rozporządzeń – d. 13 sierpnia – wyjechał do Łodzi gubernator piotrkowski z kilkoma żandarmami. Jeszcze dnia 16 sierpnia tenże gubernator Jaczewski, przypomniawszy sobie rodzinną mowę, uspokaja po polsku w piotrkowskiej farze zatrwożoną ludność, stawiając potęgę Rosji, a już dnia następnego ucieka z Piotrkowa, a za nim policja i poczta.

Niezwłocznie zawiązany Komitet Obywatelski pod przewodnictwem ks. E. Lipińskiego w imię dobra publicznego ujmuje władzę i ogłasza plakatami swe zarządzenia. Straż Bezpieczeństwa organizuje przybyły z Kruszyń książe Lubomirski.

A potrzeba było czuwać nad bezpieczeństwem publicznym, skoro trwożne wieści z miasta przenikając do cel więziennych, wywołały krzyki i usiłowania wydobyć się na wolność przestępców. Tu milicja obywatelska musiała wkroczyć i segregując owe męty społeczne, mniej groźnych wypuściła, reszta jednak 900 więźniów pozostała pod czujnym nadzorem. Wśród ogólnego zamętu działa się w mieście sceny dantejskie. Oto monopol spirytusowy, chcąc uniknąć grabieży motłochu, kazał za tunelem przy ul. Bykowskiej, wylać cały zapas wódki do rynsztoków. Tłum rzucił się z kubelkami, ażeby zbierać spirytus, lecz od rzuconego ogarka papierosa wszczął się pożar. Płomienie groziły już tej części miasta, zwłaszcza że ogień ogarnął już most drewniany.

W tym ogólnym zamęcie, w którym pogrążony był Piotrków, jedyne ukojenie stanowiły otworzone dla wiernych wszystkie kościoły, w których z rozporządzenia biskupa odprawiano się codziennie uroczyste nabożeństwa z wystawieniem Najświętszego Sakramentu – „dla uproszenia u Pana Boga lepszej dla nas doli”.

W mieście opuszczonym przez wojsko i policję rosyjską motłoch rzucił się do rabunku ogromnych zapasów węgla kamiennego ze składów kolejowych. Tłum zadowolony z łatwo uzyskanego łupu transportował węgiel w workach i na wózkach ręcznych. Dopiero z wielkim wysiłkiem Milicji zdolano złodziei

► *Kwartalnik Hist.*
LII, str. 617–630.

► *Kronika*
Piotrkowska
z d. 14 VIII 1914.

Z Rozdziału 32. Żydzi

Wyroki na przestępców wydawały sądy kahalne, które posiadały prawa karania, nawet cieleśnie, za wykroczenia przeciwko moralności podwładnych sobie członków gminy. Cały szereg ograniczeń i przepisów, zawarty w postanowieniach starszych gminy, jak np. palenie przez młodzież fajki, odziewanie się nowoczesne, noszenie peruk i biżuterii, charakteryzuje najlepiej poziom umysłowy, i etyczny ówczesnego żydostwa w Piotrkowie.

Zarząd Kahatu utrzymywał się ze specjalnych poborów, jako to: z opłat za bicie mięsa „koszernego”, z dochodów płaconych z „Mikwy” (kąpieli rytualnych) i t.p. Prawo wybierania tych podatków przysługiwało dzierżawcy, który za oddaną sobie w monopol akcyzę, opłacał pewną ryczałtową sumę kahałowi.

- W myśl dekretu Fryderyka Augusta, jako księcia Warszawskiego, z r. 1809 prawnie uznającego ten podatek, za przemycanie mięsa koszernego z okolic miasta, karano konfiskatą i ściąganiem podwójnej opłaty. Dla dopilnowania tego dzierżawca podatków trzymał na swoim koszcie cały zastęp dozorców dla rewidowania wjeżdżających do miasta wozów, czy nie przemycają do miasta żywności. Mieli oni prawo zaglądania nawet do pieców, w których gospodynie przygotowywały na Sabat t.zw. „Szulent”. W razie znalezienia nieopieczowanego przez mytników garnka z mięsem koszernym, zabierano takowe, a biedacy pozostawali na święto bez pożywienia.

Wszystkie te staroświeckie urządzenia Kahatu piotrkowskiego, przy ogólnej reorganizacji gmin żydowskich w Królestwie w 1822 roku, zostały przystosowane do nowych wymagań. Na miejscu zniesionej władzy kahalnej, postawiono dozór bóżniczny; wtedy to zabroniono najsurowiej karać kogokolwiek cieleśnie za religijne lub inne przestępstwa, a tem bardziej „cherymem”, czyli wyłączeniem z gminy żydowskiej.

Piotrków w XVIII stuleciu zasłynął między Żydami polskimi, jako miasto, w którym przebywali wybitni rabini, (mistrzowie, nauczyciele i przełożeni kahalni), i była wyższa szkoła talmudyczna zw. „Jeszywo”. Mieściła się ona obok bóżnicy, w budynku nazywanym „Bet - Hamidrosz”, w którym jeszcze dotąd pozostała z owych czasów zasobna biblioteka talmudystyczna. Założycielem jej miał być w drugiej połowie XVIII wieku, bogaty kuśnierz Reb Cwi-Hersz Petrikowel. Podanie o nim głosi, iż jako ubogi rzemieślnik szukał zarobku, chodził zwykle po wsiach. Pewnego razu znalazł skarb ukrytych brylantów i pereł, stał się więc odrazu człowiekiem więcej niż zamożnym. Gdy los mu tak poszczęścił, nie skąpił odtąd pieniędzy dla biednych współwyznawców, on też funduszami swymi zasiliał gminę izraelską.

M. Feinkind,
Dzieje Żydów
Piotr, str. 13-8.

Dziennik Praw
i Postanowień Ks.
Warszawskiego 1,
str. 250.

Z Rozdziału 33. Oświata

Przykładem patriotycznym świecił pod tym względem Piotrków, wszczynając akcję już na początku 1905 r. To wystąpienie młodzieży szkolnej średnich zakładów naukowych piotrkowskich, było nie tylko jednym z pierwszych, ale co ważniejsze, odznaczało się nadzwyczajną zawartością i zdecydowaniem, przez co wywarło duży wpływ na usposobienie i w innych miejscowościach kraju.

Oto w połowie stycznia pomiędzy młodzieżą piotrkowskiego I gimnazjum męskiego zapanowało niezwykle ożywienie: poczęła wśród niej kielkować myśl walki o szkołę polską. Potrzeby wystąpienia nie poddawano nawet pod dyskusję, tak wystąpienie nieodzowne wszystkim być się zdało. Mówiono jedynie o tym, jak i kiedy wystąpić należy. Pierwotny termin dnia 3 lutego, z powodu krążących po mieście pogłosek o mającym rzekomo nastąpić zamknięciu średnich zakładów naukowych, został przyspieszony. Dnia 1 lutego zebrani w sali popisowej na modlitwę Polacy katolicy, łącznie z przybyłymi w tym celu Polakami in. wyznań oraz Żydami i częścią Rosjan – zwrócili się do obecnego nauczyciela z prośbą o wezwanie dyrektora. Zamiast dyrektora zjawił się zniechęcony przez uczniów inspektor Francew, który jednakże przyjęty oznakami niezadowolenia, natychmiast się wycofał. Po chwili przyszedł sam dyrektor.

Wśród uczniów zapanowała cisza, i jeden z nich, 18-letni Feliks Gębicki, wymienił w formie żądań najelementarniejsze potrzeby, jakie każdy uczeń Polak odczuwa. 1° Szkoła ma być polską, t.j. językiem wykładowym i administracyjnym ma być język polski 2° Nauczycielami mają być obywatele Królestwa Polskiego. 3° Do szkoły mają być przyjmowane dzieci wszystkich obywateli, bez różnicy wyznania i pochodzenia. 4° Język polski i historia mają być przedmiotami obowiązkowo dla wszystkich wykładanymi. 5° System policyjny i związane z nim instytucje mają być zniesione. 6° Żaden z uczniów nie może być wydalony ze względów politycznych. 7° Ustawowo ma być zabezpieczoną kontrola społeczeństwa nad szkołą. 8° Ma być zmniejszona opłata, aby ze szkoły mógł korzystać jak najszerszy ogół.

Kiedy dyrektor wyraził się, iż tego co mu przeczytano po polsku, nie zrozumiał, wręczono mu żądania, poprzednio już sformułowane na piśmie, również w języku polskim. Na to zauważył dyrektor, że petycja piśmienna zwiększa tylko odpowiedzialność uczniów, ci ostatni oświadczyli, że przerywają słuchanie lekcji, z zachowaniem jednak zupełnego spokoju. Dyrektor wyszedł, a wszyscy uczniowie opuścili gimnazjum.

AB.C. r. 1937,
nr 31; T. Korzon,
Dzieła I, str. 95.

NAJLEPSZE WYDAWNICTWO ALBUMOWE O ZIEMI ŁÓDZKIEJ

Kutno – miejsca i ludzie : obrazy zachowane w pamięci mieszkańców / Karol Koszada, Elżbieta Świątkowska, Bożena Gajewska ; projekt graficzny Alicja Górecka ; Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej. – Kutno : Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej, 2017. – 346 s. : ilustracje ; 31 cm. – Sześćdziesiąta druga pozycja bibliofilski Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej ; Komitet Redakcyjny: Bożena Gajewska, redaktor naczelny Karol Koszada, sekretarz redakcji Elżbieta Świątkowska). – Skład, łamanie, druk i oprawa: INTRO-DRUK, s.c. Kutno. Publikacja została wydana dzięki wsparciu finansowemu Prezydenta Miasta Kutno.

Dr n. med. Karol Koszada - urodzony w Łodzi, ukończył studia na Wydziale Lekarskim Wojskowej Akademii Medycznej oraz na Wydziale Pedagogicznym Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Pedagogicznej. Ma również ukończone podyplomowe studia administracyjno-prawne dla lekarzy, organizowane przez Zrzeszenie Prawników Polskich w Warszawie.

Jest lekarzem, specjalistą z dziedziny anestezjologii i reanimacji.

Po kilku latach zawodowej służby wojskowej, podjął pracę w Szpitalu Miejskim w Kutnie, gdzie przez kilkadziesiąt lat pełnił funkcję Ordynatora Oddziału Anestezjologii i Intensywnej Opieki Medycznej.

Przed kilkunastoma laty, Rada Naukowa Akademii Medycznej w Warszawie, nadała mu tytuł Doktora nauk medycznych.

Jest autorem i współautorem kilkudziesięciu artykułów i książek poświęconych historii medycyny i regionu kutnowskiego.

Bożena Gajewska - mgr, regionalistka, animator kultury, prezes Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej (od 2014 roku). Od 2015 roku jest członkiem Rady Krajowej Ruchu Stowarzyszeń Regionalnych Rzeczypospolitej Polskiej. Jest pomysłodawczynią i koordynatorką wielu projektów kulturalnych i regionalistycznych realizowanych przez TPZK. Przewodniczy Społecznemu Komitetowi Opieki nad Starymi, Zabytkowymi Grobami na Cmentarzu Parafialnym w Kutnie oraz w Krośniewicach, a także Radzie Muzeum im. Jerzego Dunin-Borkowskiego w Krośniewicach (od 2015 roku). W tym samym roku na wniosek Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Starosta Kutnowski przyznał jej uprawnienia Społecznego Opiekuna Zabytków. Od 2011 roku jest członkiem Komitetu Redakcyjnego Kutnowskich Zeszytów Regionalnych i innych publikacji wydawanych przez TPZK. Autorka wielu artykułów zamieszczonych w KZR. W 2017 roku otrzymała Odznakę Honorową Zasłużony dla Kultury Polskiej.

Dr n. med. Elżbieta Świątkowska - urodzona w Kutnie, z zawodu jest pielęgniarką dyplomowaną. Ukończyła studia na Wydziale Pedagogicznym Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Pedagogicznej, uzyskując dyplom magistra pedagogiki. Obecnie jest nauczycielem akademickim.

W roku 2005, Rada Naukowa Akademii Medycznej w Warszawie nadała jej tytuł Doktora nauk medycznych.

Regionalistka, członek zarządu Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej oraz kolegium redakcyjnego rocznika „Kutnowskie Zeszyty Regionalne”.

Jest autorką i współautorką kilkudziesięciu artykułów i książek poświęconych historii medycyny i regionu kutnowskiego.

Kutno – miejsca i ludzie : obrazy zachowane w pamięci mieszkańców

„Wstęp” (fragmenty)

Po wielu miesiącach przygotowań, przekazujemy Państwu album z fotografiami naszego miasta. [...] Na prośbę Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej, przeszukaliśmy Państwo swoje domowe archiwa, przepastne szuflady, pudełka tekturowe w szafach, by znaleźć w nich fotografie, z pietysmem przechowywane od wielu, wielu lat, przez Was i Wasze rodziny. Fotografie czasem zniszczone upływem czasu, pogniecione, pobladłe lub pożółkłe z naderwanymi brzegami od wielokrotnego trzymania w rękach i oglądania. Zebraliśmy od mieszkańców naszej „Małej Ojczyzny” kilka tysięcy zdjęć, wykonanych najczęściej przez fotografów amatorów na przestrzeni całego XX wieku. Wybraliśmy te, które według nas mogą wzbudzić zainteresowanie, a może zachwyty nad pięknem i innością Kutna.

Opisać miasto za pomocą fotografii nie jest łatwo. Powstaje dylemat, jaką przyjąć formułę prezentacji, co powinno być priorytetem, co należy wyeksponować, jako motyw przewodni. Nad tymi zagadnieniami dyskutowaliśmy długo i często, nie zawsze dochodząc do jednoznacznych wniosków, ale w tych dyskusjach wypracowaliśmy konsensus. Połączyliśmy wszystkie zdjęcia w jedną całość, starając się zachować chronologię przedstawionych zdarzeń, a głównym motywem i najważniejszą treścią tego albumu są mieszkańcy, którzy to wszystko stworzyli i tworzą nadal – obywatele miasta Kutno.

Przedstawiliśmy fotografie dokumentujące życie codzienne mieszkańców i zdarzenia zachodzące w naszym mieście. Waga tych epizodów była różna. Zatrzymane w kadrze obrazy ilustrują wydarzenia często ważne tylko dla pojedynczej osoby, a czasem dla wszystkich mieszkańców domu, ulicy, zakładu pracy czy całego miasta. Staraliśmy się przygotować wydawnictwo dobrze, ale jednocześnie mamy świadomość,

że nie wszystko udało się zrobić tak jak zamierzaliśmy.

W niektórych podpisach pod zdjęciami mogą być błędy, których staraliśmy się ustrzec. Pomimo licznych konsultacji z innymi mieszkańcami miasta, mogliśmy się pomylić. Bądźcie dla nas wyrozumiali, albowiem pamięć ludzka jest ulotna. Mogą się również zdarzyć niezamierzone pomyłki dotyczące autorów zdjęć. Nie będąc w stanie dokonać wyczerpującej weryfikacji, opieraliśmy się głównie na informacjach uzyskanych od darczyńców fotografii. Kiedy nie mogliśmy ustalić nazwiska autora zdjęcia, dodawaliśmy notkę z czyich zbiorów, czy archiwów zdjęcie pochodzi. [...]

Komitet Redakcyjny

Ulica Królewska, rok 1915. (ze zbiorów MiPBP w Kutnie), s. 17

Kutnowska synagoga, lata 30. XX wieku przy ul. Senatorskiej (obecnie ulica Barlickiego). (Ze zbiorów Ryszarda Bonisławskiego), s. 22

Mieszkańcy Kutna, lata 30. XX wieku. (Ze zbiorów Elżbiety Świątkowskiej), s. 24

Pamiątka z wojska, lata 20. XX wieku. (Ze zbiorów Elżbiety Świątkowskiej), s. 27

Adolf Hitler Platz w Kutnie, udekorowany z okazji święta 1 maja w 1940 roku. (Foto. Mieczysław Gontarek, ze zbiorów Barbary Gontarek-Kowalczyk), s.52

Rodzina ziemian kutnowskich. (Foto. Rotapfel, ze zbiorów MiPBP w Kutnie), s. 33

Uroczystości Bożego Ciała, Kutno ulica Podrzeczna, lata 60. XX wieku. (Ze zbiorów Pawła Sroki), s. 70

Kutnowskie podwórka, lata 60. XX wieku. (Foto Włodzimierz Gadzinowski, ze zbiorów autora), s. 74

Dzieci bawiące się na podwórku. (Foto. Marian Góreczny, ze zbiorów Jadwigi Górecznej), s. 117

„Dworek Modrzewiowy” przy ul. G. Narutowicza. (Foto. Włodzimierz Gadzinowski, ze zbiorów autora), s. 110

Plac zabaw ulica Północna, Osiedle Tarnowskiego. (Foto Marek Jujka, ze zbiorów TPZK), s. 125

W pracowni rzeźby ludowej w Dworku Modrzewiowym, kwiecień 1989 rok. (Foto. Włodzimierz Kucharski, ze zbiorów TPZK), s. 111

Uroczystości z okazji 400-lecia Poczty Polskiej. (Ze zbiorów Andrzeja Świątkowskiego), s. 154

Jedziemy na potańcówkę. (Ze zbiorów Elżbiety Świątkowskiej), s. 203

Uroczystości otwarcia 4 klasowej Szkoły Realnej Polskiej Macierzy Szkolnej w Kutnie, w dniu 2 września 1907 roku. (Ze zbiorów Barbary Osieckiej), s. 262

Gołębiew Nowy, obecnie ulica Malinowa. (Foto. Anna Głogowska, ze zbiorów Marii Grzegory), s. 210

Młodzież Hitlerjugend uczestnicząca w Marszu Wolności w Kutnie, w zespole pałacowo-parkowym Gierałty, sierpień 1940 rok. (Ze zbiorów Muzeum Regionalnego), s. 305

Powódź w Kutnie w 1965 roku. (Foto. Marian Górczny, ze zbiorów Jadwigi Górcznej), s. 252

Sejmikowa Biblioteka Publiczna w Kutnie przy ulicy Kilińskiego 3, w latach 1931-1948. (Ze zbiorów Andrzeja Kubiaka), s. 334

O Nagrodzie SUPEREKSLIBRIS

Nagroda "Superekslibris" została ustanowiona w 2010 r. z inicjatywy Barbary Czajki, dyrektora Biblioteki. W roku 2010 nagrodą były litografie autorstwa Witolda Warzywody, profesora Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi. W 2011 r. nagrodą były litografie autorstwa Sebastiana Augustowskiego i Rafała Żelazo wykonane w pracowni prof. W. Warzywody. Nagrodą od roku 2012 jest okolicznościowa statuetka zaprojektowana i wykonana przez artystę rzeźbiarza Rafała Frankiewicza. Okolicznościowe dyplomy są autorstwa artysty grafika Włodzimierza Rudnickiego.

Laureaci Nagrody SUPEREKSLIBRIS za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej i Łodzi

ROK 2010

RYSZARD BONISŁAWSKI - wybitny znawca historii i zabytków Łodzi oraz Ziemi Łódzkiej, przewodnik turystyczny, autor promujący Łódź i region na antenie łódzkiej telewizji, dyrektor Centrum Informacji Turystycznej. Autor, współautor, redaktor kilkudziesięciu opracowań adresowanych dla różnego kręgu odbiorców, w tym do łódzian chcących poznać i zgłębić tę tematykę oraz do turystów odwiedzających nasze miasto i województwo. Jest autorem tekstów m. in. do następujących publikacji: Łódź na starych pocztówkach (1998), Magiczne miejsca: (1998), Łódź: przewodnik: historia, zwiedzanie, kultura, informacje praktyczne (kilka wydań od roku 2001), Łódzkie judaika na starych pocztówkach (2002), Niemcy łódzcy (2005), Łódź – portret miasta (2006), Piotrkowska – spacer pierwszy (2006), Piotrkowska – spacer drugi (2007), Stowarzyszenie śpiewacze „Harmonia” 1886-2006 (2006), Łódź - barwy miasta (trzy wydania od roku 2007), Województwo łódzkie : przewodnik turystyczny (2007), Spacerownik łódzki (2008), Sentymentalna podróż po Łodzi : Łódź na starych fotografiach Włodzimierza Pfeiffera (2009), Księga fabryk Łodzi (2009), Piękno Ziemi Łódzkiej (2009), Spacerownik łódzki. 2 (2010). Ryszard Bonisławski jest ikoną turystycznej Łodzi i łódzkiego regionu.

JACEK KUSIŃSKI - artysta fotografik, autor fotografii i koncepcji wydawniczej do następujących albumów: Piotrkowska : spacer pierwszy (Nagroda Złoty Ekslibris za rok 2006 w kategorii Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Łodzi), Piotrkowska : spacer drugi (nominacja do Nagrody Złoty Ekslibris za rok 2007, w kategorii Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Łodzi), Miasto – City (Nagroda Złoty Ekslibris za rok 2008 w kategorii Najlepsze Wydawnictwo Albumo-

we o Łodzi). Księga fabryk Łodzi (Nagroda Złoty Ekslibris za rok 2009 w kategorii Najlepsze Wydawnictwo Albumowe o Łodzi). Na szczególne podkreślenie zasługuje wysoka jakość edytorska wymienionych wydawnictw.

ROK 2011

PROFESOR TADUSZ OLEJNIK – wybitny historyk, działacz społeczny, regionalista, autor ponad 250 prac naukowych i popularnonaukowych, w tym kilkunastu książek. Spośród kilku książek wydanych pod redakcją profesora, „Monografia gminy Mokrsko” została laureatką nagrody Złoty Ekslibris za rok 2004 w kategorii Najlepsza książka o Ziemi Łódzkiej. Poza tematyką dziejów Wielunia i Ziemi Wieluńskiej, podejmuje m. in. także różnorodną tematykę związaną z historią Zduńskiej Woli, Sieradza i województwa sieradzkiego. Na podkreślenie zasługuje działalność naukowa jako redaktora naczelnego lub sekretarza kilku czasopism naukowych, działalność naukowa i popularyzatorska jako prezesa Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego i długoletniego dyrektora Muzeum Ziemi Wieluńskiej.

Czasopismo „WĘDROWNIK” – kwartalnik krajoznawczy Regionalnej Pracowni Krajoznawczej PTTK w Łodzi. Wydawcą jest Centrum Fotografii Krajoznawczej PTTK w Łodzi. Nagroda Superekslibrisu dla kwartalnika „Wędrownik” nie powinna dziwić nikogo, kto na przestrzeni kilku czy też kilkunastu lat czytał zawarte w nich teksty. Czasopismo obchodzące w roku 2011 jubileusz 55-lecia powstania, od roku 1983 noszące obecną nazwę to przykład realizowania i udanego połączenia w tej formie krajoznawczej wiedzy o regionie łódzkim i Łodzi z pasją społecznikowskiego działania na rzecz szeroko pojętej popularyzacji

bogactwa historycznego, kulturowego, przyrodniczego poszczególnych miejscowości, gmin, powiatów i historycznych ziem regionu. Na szczególne podkreślenie zasługuje szata graficzna czasopisma, bogaty materiał zdjęciowy, wraz ze starannie opracowanymi mapami i planami. Zasób wiedzy oraz wszelkiej innej informacji zawarty w 406 numerach to skarbnica niezbędna dla każdego miłośnika Ziemi Łódzkiej i Łodzi, zachęta do poznawania zabytków, uroków przyrody, realizowania wszelkich rodzajów turystyki. Przyznana Nagroda Superekslibrisu to wyraz szacunku i szczególnego uznania oraz podziękowania dla członków kolejnych zespołów redakcyjnych „Wędrownika”, dla redaktorów, autorów obecnego kształtu czasopisma, tak potrzebnego mieszkańcom naszego regionu i Polski.

ROK 2012

ANDRZEJ GRAMSZ (1947-2011) – dorobek wydawniczy Andrzeja Gramsza to ponad 30 tytułów powstałych w latach 2001-2011. Dla 14 z tych tytułów był autorem, współautorem, redaktorem. Przy ocenie dorobku Andrzeja Gramsza nie sposób nie zadać pytania: o ile ubożsi o literaturę o swojej miejscowości byliby mieszkańcy Pabianic, Rzgowa, Tuszyń, Żelowa, Łasku czy Bełchatowa, gdyby nie Andrzej Gramsz. „Żelów – wspólnota, nacji, wyznań, kultur” autorstwa Sławomira Papugi i Andrzeja Gramsza została uhonorowana Nagrodą Złoty Ekslibris za rok 2003. Nominowane do tej Nagrody były: „Ulica Zamkowa w Pabianicach” (współautor Kazimierz Brzeziński, 2004), „Tuszyń” (współautor Kazimierz Brzeziński, 2007), „Żelów – album jubileuszowy” (współautor Kazimierz Brzeziński, 2007), „Łask – miasto nad Grabią” (autor Ryszard Poradowski, 2008), „Łask – trzy kolory – przewodnik turystyczny” (autor Ryszard Poradowski, 2009). Wśród wydań Oficyny „GRAKO” jest 7 reprintów, dzięki którym zostały przywrócone publikacje wydane przed kilkudziesięciu a nawet 150 lat, gdyż najstarsza pochodzi z 1853 roku. Nagroda Superekslibrisu przyznana niestety pośmiertnie Andrzejowi Gramszowi jest wyrazem uznania dla jego autorskiego i wydawniczego dorobku, wyrazem uznania dla Jego konsekwencji i zaangażowania w tym zakresie.

KRYSZYNA WIECZOREK (ur. w 1937 r.) – pisarka, poetka ze wsi Lubiaszów (w gminie Wolbórz),ularyzatorka lokalnych, piotrkowskich zwyczajów i obrzędów, założycielka Wydawnictwa Autorskiego „Tiger” jest nazywana „Reymontem w spódnicy”. To określenie nie dziwi tych, którzy poznali Jej twórczość, a w tym przede wszystkim liczącą ponad tysiąc osiemset stron sagę – powieść obyczajową „Młyn na Stawkach”, umiejscowioną w okolicach dobrze znanych autorce. Dopełnieniem twórczej aktywności Krystyny Wieczorek są wiersze i pamiętniki oraz publikacje o lokalnych tradycjach i kulinariach. Nagroda Superekslibrisu przyznana Krystynie Wieczorek to wyraz uznania dla talentu pisarskiego i pracy na rzecz nie tylko literackiego dokumentowania dziejów lokalnej społeczności, wyraz szacunku za trwanie w tych działaniach pomimo różnorodnych trudności.

Redakcja kwartalnika „KRONIKA MIASTA ŁODZI” – dwudziestoletnie funkcjonowanie, więc jubileusz czasopisma „Kronika Miasta Łodzi” wydawanego przez Urząd Miasta Łodzi, nie był powodem przyznania Nagrody Superekslibris. Zdecydowały wartości merytoryczne zawarte w „Kronice”, która jest jednym z niewielu miejsc, gdzie publikowane są różnorodne teksty z zakresu szeroko pojętej historii i współczesności Łodzi. Zwraca uwagę także przyjęta w 2004 r. formuła wydawania numeru z tematem wiodącym. „Kronika Miasta Łodzi” jest ważnym źródłem informacji dla poszukujących ciekawie napisanych artykułów, podejmowania ważkich tematów o kulturze, o dokonaniach i problemach z różnych zakresów, czy wreszcie, co niezmiennie ważne miejscem, gdzie zamieszczane są życiorysy przypominające łodzian zasłużonych dla swego miasta, a często już zapomnianych.

ROK 2013

BOHDAN OLSZEWSKI – Efektem pozazawodowych zainteresowań i interesująco przekazywanej wiedzy Bohdana Olszewskiego, łodzianina urodzonego w roku 1933, absolwenta Chemii Spożywczej PŁ i Wydziału Ekonomii UŁ jest pięć książek. Trzy z nich stanowią cykl „wędrowki po ziemi łódzkiej” którego nazwa zawarta jest w tytułach książek „Od Piątku do Soboty”, „Tum, znaczy dom”, „Od Oporowa do Żarnowa”. Dwie inne to impresje historyczne pt. „Wieczory nad Pilicą” i przewodnik po dawnej Łodzi pt. „Łódź – moje miasto” napisany również w tej konwencji co wymienione tytuły. Autor w formie esejów przedstawia interesujące obiekty krajoznawcze regionu: pałace, zamki, dwory, klasztory, kościoły, ukazuje, odkrywa, przypomina to co niepowседневne, miejsca ważne, związane z wydarzeniami historycznymi, przywołuje „obrazy z przeszłości”, ludzi z nimi związanych. Eseje – dotyczące łącznie ponad 110 miejscowości województwa łódzkiego – są pełne interesujących spostrzeżeń, refleksji. Wszystkie wymienione tytuły wydało w latach 1996-2009 Wydawnictwo Literatura.

KAZIMIERZ PERZYNA – Tytuł „Między Piątkiem a Sobotą” – niezorientowani czytelnicy mogą w pierwszej chwili odczytywać jako bliżej niezrozumiałe nawiązanie do dni tygodnia. Bo, o ile, Piątek (miejscowość w gminie Piątek, powiat łęczycki) jest znany ze względu na to, iż symbolizuje geometryczny środek Polski, to Sobota (wieś w gm. Bielawy, w powiecie łowickim) jest mało znana. Kazimierz Perzyna, mieszkaniec tej wsi, z wykształcenia i zawodu pedagog, obchodzący w tym roku osiemdziesiąte urodziny, jest autorem i realizatorem ciekawego pomysłu – siedmiu tomików, poświęconych historii dziejącej się na przestrzeni wieków przede wszystkim w gminie Bielawy, ale też we wspomnianym Piątku i innych okolicznych terenach. Tomiki w swoich nazwach nawiązują do dni tygodnia. Skromna nazwa „tomiki” nie oddaje bogactwa treści tam zawartej. Ogółem na ponad 1100 stronach autor zaprezentował historię „małej ojczyzny” oraz jej walory turystyczne. Wykorzystał do tego materiały archiwalne, bogatą literaturę, wspomnienia i relacje uzyska-

ne osobiście od mieszkańców. Książki ukazały się w latach 2004-2012. Wydawcą pierwszych czterech tomików było łódzkie Wydawnictwo Piątek Trzynastego, a trzech kolejnych Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, wywodzący się ze wspomnianego wydawnictwa. „Między Piątkiem a Sobotą” - autorskie dokonanie Kazimierza Perzyny to godny naśladowania efekt pozazawodowych zainteresowań oraz umiejętności popularyzowania posiadanej wiedzy.

KSIĘŻY MŁYN DOM WYDAWNICZY MICHAŁ KOLIŃSKI –

W bogatym dorobku wydawnictwa pn. Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, które wcześniej realizowało działalność pod nazwą „Piątek Trzynastego Wydawnictwo” znaczącą część zajmuje Łódź i Ziemia Łódzka. To około 50 tytułów wydanych w latach 2001- 2012. W tej grupie, obok dominujących tematów związanych z Łodzią, w kręgu wydawniczych zainteresowań jest również problematyka związana z miejscowościami województwa łódzkiego (w tym np. siedem tomików o tytule „Między Piątkiem a Sobotą” autorstwa Kazimierza Perzyny, Kutno – przeszłość i współczesność, Piotrków Trybunalski między wojnami – opowieść o życiu miasta 1918-1939). Część tytułów wydawnictwa, ze względu na szatę graficzną jest dobrze rozpoznawalna na księgarskich i bibliotecznych półkach. Ciekawym uzupełnieniem wydawanych książek, np. w serii Magiczne Czasy Magicznych Miast są dołączane tematycznie związane z danym miastem płyty CD z filmami dokumentalnymi prezentującymi miasto, piosenkami oraz plan miasta. Wiele z tytułów wydawnictwa było nominowanych do Nagrody Złotego Ekslibrisu. Nagrodę tę przyznano: za rok 2003 autorom następujących tytułów (Szlakiem łódzkiej kolei), za rok 2010 (Łódź 1914. Kronika oblężonego miasta), za rok 2012 (Piwo, flaki garnuszkowe, petersburskie bliny i kawior astrachański czyli z dziejów gastronomii łódzkiej do 1918 roku).

ROK 2014

WYDAWNICTWO HAMAL ANDRZEJ MACHEJEK – Nagroda Superekslibris przyznana Wydawnictwu HAMAL Andrzej Machajek to uhonorowanie wysokiego poziomu edytorskiego i merytorycznego publikacji o społecznościach i dokonaniach wielokulturowej Łodzi, stanowiących priorytet jego działalności. Należy tu wymienić przede wszystkim następujące tytuły: Żydzi łódzcy (2004), Niemcy łódzcy (2005, 2010), Żydowski cmentarz w Łodzi (2008), Sentymentalna podróż po Łodzi : Łódź na starych fotografiach Włodzimierza Pfeiffera (2009), Imperium rodziny Poznańskich (2010), Archikatedra : nasz łódzki panteon narodowy (2011), Łódź Juliana Tuwima : łódzkie korzenie poety (2013). W Wydawnictwie Hamal opublikowano także m.in. 85 lat Oddziału Łódzkiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich 1919-2004 (2004), 100 lat łódzkiej energetyki (2007), 85 lat : dzieje wodociągów i kanalizacji w Łodzi (2010). Warto podkreślić, iż część publikacji ma również tekst w języku angielskim lub niemieckim, a książkę o rodzinie Poznańskich wydano oddzielnie w języku angielskim (2010). Książki

i wydawnictwa albumowe Wydawnictwa Hamal Andrzej Machajek były nominowane do Nagrody Złotego Ekslibrisu.

KWARTALNIK „NA SIERADZKICH SZLAKACH” – Dorobek kwartalnika „Na Sieradzkich Szlakach” jest godnym naśladowania przykładem popularyzacji bogactwa historycznego, kulturowego, przyrodniczego poszczególnych miejscowości i gmin Powiatu Sieradzkiego, czy szerzej Ziemi Sieradzkiej oraz przedstawiania biografii i wspomnień osób zasłużonych dla tego regionu. Na szczególne podkreślenie zasługuje szata graficzna czasopisma, bogaty materiał zdjęciowy, mapy. Zasób wiedzy oraz wszelkiej innej informacji zawarty w dotychczasowych 112 numerach to skarbnica niezbędna dla każdego miłośnika Sieradza i Ziemi Sieradzkiej, zachęta do zgłębiania historii, poznawania zabytków, uroków przyrody, realizowania wszelkich rodzajów turystyki. Przyznana Nagroda Superekslibrisu to wyraz szacunku i szczególnego uznania oraz podziękowania dla członków zespołów redakcyjnych, współpracowników, autorów artykułów oraz innych osób wspomagających działania redakcji na przestrzeni lat 1985-2013. Skład Redakcji: Andrzej Ruszkowski – przewodniczący, Rafał Bogusławski, Krystyna Brodowska, Elżbieta Nejman, Wiesława Sujecka, Józef Szubzda, Zdzisław Włodarczyk. Stale współpracują: Bożena Antoszczyk, Jadwiga Brożyńska, Marta Cichocka, Maciej Ignasiak, Zygmunt Kamiński, Jerzy Kowalski, Jerzy Paszkowski, Janusz Ziarnik. Wydawcą Kwartalnika jest Oddział PTTK w Sieradzu. Adres Redakcji: Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Wł. Broniewskiego, Sieradz, ul. Żwirki i Wigury 4.

ROK 2015

W roku 2015 Nagrodę Superekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego jury przyznało dwóm mistrzom fotografii monochromatycznej i barwnej: Włodzimierzowi Małkowi i Piotrowi Wypychowi, których prace zawarte w wydanych albumach są wyjątkowym, artystycznym opisem przedstawianych miejsc, zabytkowych obiektów, krajobrazów. Część zatrzymanych w fotograficznym kadrze przestrzeni istnieje już tylko w albumach, pozostałe czekają na odwiedzenie i zgłębianie ich piękna.

WŁODZIMIERZ MAŁEK – od 1968 roku członek Łódzkiego Towarzystwa Fotograficznego, a od roku 1981 członek rzeczywistego Związku Polskich Artystów Fotografików, fotograficzna pasja zaczęła się pięćdziesiąt lat temu, w połowie lat. 60. Z wykształcenia poligraf, przez kilkadziesiąt lat pracował w Łódzkiej Drukarni Prasowej w dziale przygotowania produkcji offsetowej, a w międzyczasie i przez kolejne lata już na emeryturze utrwał „barwy miasta” architektoniczne detale otwarte przestrzenie parków i ulic, zadumę cmentarnych pomników i tablic, wydarzenia tak ulotnych jak łódzkie spotkania baletowe w roku 1976 i takich jak dwuletni proces dokumentowania powstawania pomnika Władysława Reymonta odsłoniętego w październiku 1978 r. Zapisał się również jako fotograf piękna ziemi łódzkiej, bo tak nazwał jeden ze swych albumów. Zabyt-

kowy cmentarz żydowski przy ul. Brackiej fotografował blisko czterdzieści lat. Zamieszczone zdjęcia mają datę powstania, co podkreśla zamysł utrwalania zmian tam zachodzących. Zamieszczone w kilkunastu albumach i książkach zdjęcia są wyrazem mistrzostwa jego artystycznej wypowiedzi i wrażliwości, tropienia koloru o każdej porze dnia, ale też wyrażają spojrzenie bliskie reporterskiej precyzji. Kilka publikacji z fotografiami Włodzimierza Małki było nominowanych do Nagrody Złoty Ekslibris, a dwie uzyskały tę Nagrodę: „Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi” (Nagroda za rok 1992) i „Łódź – barwy miasta” (za rok 2007). Istotną częścią większości wydawnictw są teksty autorstwa znawców dziejów i zabytków Łodzi: Ryszarda Bonisławskiego i Krzysztofa Stefańskiego oraz ich tłumaczenia na języki obce: przede wszystkim angielski, niemiecki. Większość publikacji wydanych została starannie przez łódzką Oficynę Wydawniczo-Reklamową „Sagalar”. Nagroda Superekslibris przyznana Włodzimierzowi Małce to symboliczne uhonorowanie 50 lat Jego niezwykle twórczych i inspirujących dokonań.

PIOTR WYPYCH – Dotychczasowy życiorys Piotra Wypycha odmierzany fotograficznymi kadrami to niezwykle twórcze połączenie zdobytej zawodowej wiedzy pogłębianej przez codzienne wypełnianie służbowych obowiązków ale też wieloletniej pasji utrwalania tego, co w krajobrazie łódzkiego regionu przemijające ale też tego co na stałe piękne. To zatrzymywane w czasie obiekty świadczące o tożsamości dziedzictwa kulturowego mieszkańców fotografowanego terenu. Absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, doktor nauk humanistycznych, którego praca o małej architekturze sakralnej na terenie Nadpilicznych Parków Krajobrazowych jest wymownym przykładem interdyscyplinarnych zainteresowań. Zainteresowania te, twórcze i wydawnicze dokonania Piotra Wypycha to do tej pory tysiące zdjęć zawartych w kilkunastu albumach utrwalające pojedyncze obiekty i przestrzenie krajobrazów, w tym ukochanych – nie wstydzi się tego słowa – krajobrazów nadpilicznych we wszystkich porach roku i dnia. Ze względu na krótką formę uzasadnienia do Nagrody, wspomniane w tym miejscu będą tylko trzy publikacje przygotowane przez autora we współpracy z Andrzejem Białkowskim, etnologiem z Łódzkiego Domu Kultury. Są to: „Ścieżki pamięci – pozostały tylko kamienie – wielokulturowy pejzaż województwa łódzkiego: cmentarze żydowskie województwa łódzkiego” (2010), „Kamienie pamięci, kamienie niepamięci – zapomniane nekropolie – cmentarze ewangelickie województwa łódzkiego” (2011), „Pejzaż Wszystkich Świętych – rekonstrukcja krajobrazu kulturowego” (2012). W ramach tego ostatniego projektu udało się przywrócić lokalnym społecznościom 48 zniszczonych kapliczek i krzyży przydrożnych na terenie województwa. Ważną częścią dokonań Piotra Wypycha są też publikacje będące efektem współpracy z innymi fotografikami i współautorami tekstów w albumach i pozostałych publikacjach. Mniej znane, ale pokazujące związki Piotra Wypycha z regionem łódzkim są projekty i opracowanie graficzne i ilustracje przyrodnicze do map parków krajobrazowych i zabytków. Wiele publikacji autorstwa i współautorstwa Piotra Wypycha było nominowanych do Nagrody Złoty Ekslibris.

ROK 2016

„MY, SYBIRACY” – ROCZNIK ODDZIAŁU ŁÓDZKIEGO ZWIĄZKU SYBIRAKÓW – W latach 1990-2015 ukazało się 26 numerów liczących blisko 6 tysięcy stron. Najwięcej miejsca zajmują pamiętniki i relacje Sybiraków, noty biograficzne i wspomnienia o zmarłych. Rocznik zawiera relacje z wydarzeń Oddziału Łódzkiego Związku Sybiraków, ale także informacje ogólnozwiązkowe i o działalności innych Oddziałów, w tym Sieradzkiego, Skierniewickiego i pozostałych Oddziałów w kraju. Istotne miejsce zajmują artykuły historyczne przedstawiające wyniki badań oraz popularyzujące zagadnienia deportacji, przesiedleń i repatriacji obywateli polskich. Ważnym przedsięwzięciem jest zamieszczanie w roczniku (dotychczas w piętnastu częściach) „Kartoteki relacji sybirackich w zbiorach Komisji Historycznej Oddziału Łódzkiego” oraz „Księgi pamiątkowej zmarłych w ZSRR w latach 1940-1956 polskich zesłańców, więźniów i tagierników” (dotychczas dwadzieścia wydań). Na szczególne podkreślenie zasługują informacje o współpracy Związku Sybiraków ze szkołami, konkursach dla młodzieży i udziale uczniów z spotkaniach i ważnych wydarzeniach organizowanych przez Sybiraków. Obraz bogatej działalności prowadzonej przez Sybiraków dopełnia w rocznikach dokumentacja fotograficzna archiwalna i bieżąca (blisko 600 stron fotografii w oddzielnych wkładach). Lektura dotychczasowych dwudziestu sześciu roczników obrazuje tragiczne, ale też wypełnione nadzieją losy Polaków w latach 1939-1956 oraz żmudną, ale jakże potrzebną pracę dokumentującą ich przeżycia. Na szczególne podkreślenie zasługuje niezwykle budujący przykład patriotycznych postaw przekazywanych przez Sybiraków młodemu pokoleniu. Całą swą działalność na przestrzeni ponad 26 lat zespół redakcyjny wraz z osobami współpracującymi i wspierającymi realizuje społecznie, z pełnym zaangażowaniem, pokonując z uśmiechem napotymane trudności.

MIROSLAW PISARKIEWICZ – Historyk, nauczyciel, autor wierszy i opowiadań, szczególne miejsce zajmują publikacje o dziejach Łęczycy i Ziemi Łęczyckiej, a zwłaszcza zabytkowych cmentarzy. Jest współautorem ponad 20 książek z tego zakresu, w tym m.in. *Historii grobami pisanej* – monografii cmentarza rzymskokatolickiego w Łęczycy (dwa wydania: 2004, 2014 – wydanie 2 popr. i rozszerzone). Trzy książki jego współautorstwa: *Łęczycy: dzieje miasta* (2001); *Łęczycy zapomniana: pocztówki, fotografie i ryciny* (2007) oraz *Nekropolie Łęczycy: piękno ukryte w detalu* (2013) zostały nagrodzone „Złotymi Ekslibrisami” naszej Książnicy. Zainteresowania badawcze i popularyzatorskie dotyczą także dziejów gmin żydowskich. Wiedzę historyka – regionalisty łączy z działalnością społeczną. W latach 1995 – 1998 był przewodniczącym Komitetu Ratowania Zabytków Cmentarza Parafialnego w Łęczycy, w latach 1991 – 1993 był wiceprzewodniczącym Komitetu Ratowania Cmentarza Ewangelicko – Augsburskiego w Łęczycy, w latach 2009 – 2010 wiceprzewodniczącym Społecznego Komitetu Ratowania Sieradzkich Nekropolii. W latach 1963 – 2008 był mieszkańcem Łęczycy. Obecnie mieszka w Sieradzu.

ROK 2017

KRZYSZTOF STEFAŃSKI – Zadajmy sobie retoryczne pytanie? O ile uboższa byłaby wiedza wielu z nas, wielu Łódzian i innych poza naszym miastem, gdyby nie książki i wydawnictwa o charakterze albumowym napisane przez profesora Krzysztofa Stefańskiego? Ich tematyka to obszar cieszący się zainteresowaniem miłośników architektury i zabytków, a także rozwoju urbanistycznego Łodzi w okresie tworzącego się przemysłu w XIX i na początku XX wieku. Krzysztof Stefański był laureatem pierwszej edycji Nagrody Złoty Ekslibris przyznanej w 1993 roku za książkę „Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi”. Po raz drugi Nagrodę Złotego Ekslibrisu jury przyznało mu za książkę wydaną w roku 2001 „Jak zbudowano przemysłową Łódź : architektura i urbanistyka miasta w latach 1821-1914”. Autor po raz trzeci zdobywa Nagrodę Złotego Ekslibrisu za książkę z roku 2014 „Wielkie rody fabrykanckie Łodzi i ich rola w ukształtowaniu oblicza miasta: Geyerowie, Scheiblerowie, Poznańscy, Heinzlowie, Kindermannowie”. W innych latach publikacje Krzysztofa Stefańskiego znajdują się wśród nominowanych do Nagrody Złoty Ekslibris. Autor w sposób umiejętny łączy badania naukowe z ich popularyzacją, tak aby trafiły do jak najszerszego grona zainteresowanych tą tematyką. Nagrodzone i nominowane publikacje charakteryzuje wysoki poziom edytorski i wydawniczy. Nagroda Superekslibrisu przyznana Profesorowi Krzysztofowi Stefańskiemu, w sposób symboliczny honoruje godną podziwu dotychczasową aktywność badawczą i popularyzatorską Profesora.

MUZEUM ZIEMI WIELUŃSKIEJ – Działalność wydawnicza Muzeum Ziemi Wieluńskiej należy do jednej z najaktywniejszych w województwie łódzkim. Pomimo niewielkiego zespołu pracowników merytorycznych dorobek ten to przede wszystkim publikacje w ramach serii Wieluńska Biblioteka Regionalna oraz poza tą serią. Wydawane w ra-

mach wspomnianej serii publikacje, a także inne dają okazję szerokiemu gronu odbiorców poznawanie tematyki wykraczającej poza lokalną historię. Dotyczy to przede wszystkim wydawnictw o losach Wielunia we wrześniu 1939 roku, ale też Powstania Styczniowego, architektury sakralnej. Nagroda Superekslibrisu dla Muzeum Ziemi Wieluńskiej to przede wszystkim podkreślenie zasług wspomnianej grupy pracowników merytorycznych na czele z wszystkimi jej dyrektorami: profesora Tadeusza Olejnika, dyrektora Muzeum w latach 1964-1991, Bogusława Abramka, dyrektora w latach 1991-2008, i Jana Książka, będącego dyrektorem od roku 2008. Godne podkreślenia jest, że aktywność profesora Tadeusza Olejnika w zakresie publikacji zaowocowała przyznaniem profesorowi Nagrody Superekslibrisu w drugiej edycji w roku 2011. Publikacje Muzeum były nominowane do Nagrody Złotego Ekslibrisu, jedna z nich, wydana w roku 2009 pt. "Siedem wieków fary wieluńskiej" pod redakcją Jana Książka otrzymała tę Nagrodę.

ELŻBIETA PAWLICKA – W związku z obchodami z 1992 roku 75-lecia wówczas Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, dyrektor Elżbieta Pawlicka była pomysłodawczynią honorowej nagrody, którą nazwała Złoty Ekslibris. Wówczas miała być ona przyznana za najlepszą książkę o Łodzi. W kilka lat później rozszerzyła formułę Nagrody o kategorię za najlepszą książkę o Ziemi Łódzkiej (po raz pierwszy za rok 2001). Nagrodę w pierwszej edycji Złotego Ekslibrisu w roku 1993 Elżbieta Pawlicka wręczyła późniejszemu laureatowi Nagrody Superekslibris Profesorowi Krzysztofowi Stefańskiemu. W latach 1994 i 1997 ze względu na brak książek odpowiadających wysokim kryteriom regulaminu, Nagroda nie została przyznana. Do chwili obecnej Elżbieta Pawlicka jest aktywnym członkiem jury przyznającej Nagrody Złoty Ekslibris i Nagrody Superekslibris. Dwudziestopięciolecie Nagród było okazją dla przypomnienia zasług Pani Dyrektor na tej niwie.

Laureaci Nagrody Złoty Ekslibris i Superekslibris zmarli w roku 2017 i 2018

WŁODZIMIERZ MAŁEK (1935 – 8 marca 2017), laureat Złotego Ekslibrisu za rok 1992 za książkę „Stary Cmentarz Ewangelicko-Augsburski w Łodzi” autorstwa Krzysztofa Stefańskiego, z fotografiami Andrzeja Pukaczewskiego i Włodzimierza Małka, laureat Złotego Ekslibrisu za rok 2007 za album „Łódź : barwy miasta” (tekst Ryszard Boniśławski), laureat Superekslibrisu w roku 2015 za całokształt osiągnięć w zakresie publikacji o Łodzi.

HENRYK LEŚIAK (1932 - 28 marca 2018), laureat Złotego Ekslibrisu za rok 2007 za książkę "Szlakiem dworów regionu kutnowskiego", Honorowy Członek Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej, Prezes TPZK w latach 1981-1989, wieloletni dyrektor Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej im. Stefana Żeromskiego w Kutnie.

Regulamin Nagrody Superekslibris

WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
IM. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W ŁODZI

(z dnia 15 lutego 2018 r.)

§ 1.

Nagroda Superekslibrisu ustanowiona przez Dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi przyznawana jest w dwóch kategoriach:

- za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej,
- za całokształt dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Łodzi.

§ 2.

Celem Nagrody jest uhonorowanie dorobku naukowego i popularnonaukowego oraz popularyzatorskiego lub wydawniczego w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej i Łodzi, promocja autorów, wydawnictw, instytucji, stowarzyszeń podejmujących tę problematykę.

§ 3.

1. Kandydatów do Nagrody zgłasza jury powołane przez Dyrektora Biblioteki spośród jej pracowników.
2. Jury może być rozszerzone o konsultantów spoza Biblioteki.
3. Przewodniczącym jury jest dyrektor Biblioteki.
4. Ocenie podlega dorobek naukowy, popularnonaukowy, popularyzatorski lub wydawniczy kandydata oraz wydawnictwa, instytucji lub stowarzyszenia.
5. O przyznaniu Nagrody Superekslibris decyduje zwykła większość głosów członków jury.
6. Jury może odstąpić od przyznania Nagrody w danej kategorii.

§ 4.

Nagroda w formie okolicznościowej statuetki według projektu artysty rzeźbiarza Rafała Frankiewicza ma charakter honorowy i nosi nazwę Superekslibris Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi.

Wylanianie laureatów

Nagrody Superekslibris składa się z dwóch etapów

Etap pierwszy: nominowanie laureata do Nagrody przez członków jury. Członkowie jury po zapoznaniu się z dorobkiem danego kandydata pisemnie zgłasza swoje nominacje do sekretarza jury w dwóch kategoriach.

Etap drugi: wylonienie laureatów Nagrody spośród kandydatów nominowanych przez jury. Po dyskusji członkowie jury w tajnym głosowaniu wskazują kandydata do Nagrody. O przyznaniu Nagrody decyduje zwykła większość głosów.

Rafał Frankiewicz

- autor statuetek

Nagrody Złoty Ekslibris i Superekslibris

Ur. 1970 r., studiował w Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi na Wydziale Edukacji Wizualnej w latach 1990-1997. Dyplom w pracowni prof. Jacka Bigoszewskiego uzyskał w 1997 r. W Pabianicach prowadzi Autorską Pracownię Rzeźby Fuks-Frankiewicz, gdzie realizuje rzeźbiarskie zamówienia dla osób prywatnych, firm i instytucji. Prowadzi działalność w zakresie rzeźby portretowej, kameralnej, monumentalnej, ze szczególnym naciskiem na rzeźbę funeralną. Jest autorem m. in.: statuetki Bursztynowego Fauna, wręczanej corocznie najlepszemu choreografowi podczas Międzynarodowego Konkursu Sztuki Choreograficznej im. Sergiusza Diagilewa w Łodzi oraz rzeźby bibliotekarki Madame la Bibliothèque, umieszczonej w łódzkim Pubie „Biblioteka”.

**Nagroda SUPEREKSLIBRIS za całokształt
dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Łodzi**

KRZYSZTOF R. KOWALCZYŃSKI

Krzysztof R. Kowalczyński

Urodził się w 1957 w Łodzi. Z zawodu ekonomista, ukończył studia magisterskie na Uniwersytecie Łódzkim na kierunkach: ekonomia (1981) oraz organizacja i zarządzanie (2005). Pracował w państwowych i prywatnych przedsiębiorstwach handlu międzynarodowego.

Pochodzi z rodziny mieszkającej w Łodzi od ponad 140 lat. Wcześniej obudzone zainteresowanie dziejami ojczystego miasta rozwijał w latach szkolnych i uniwersyteckich, jako działacz miejskiego oddziału PTTK, młodzieżowy przewodnik i opiekun zabytków. Po latach, zdobywszy niezależność materialną powrócił do swoich zainteresowań, realizując indywidualne plany badawcze w archiwach państwowych i sądowych, księgozbiorach naukowych i muzealnych. Działalność literacką zapoczątkował służąc konsultacją i redakcyjną recenzją części materiałów jakie złożyły się na treść „Spacerownika Łódzkiego” (autorzy: Joanna Podolska, Ryszard Bonisławski, Biblioteka Gazety Wyborczej, AGORA SA, 2008).

Debiutem wydawniczym stała się opublikowana w roku 2009, w bliskiej współpracy z Domem Wydawniczym Księży Młyn, bogato ilustrowana książka „Łódź przełomu wieków XIX/XX” (2008, 2017). Załącznikiem do książki jest płyta DVD zawierająca najstarszy znany materiał filmowy nakręcony w Łodzi, kronikę z Wystawy Przemysłowej pt.: „Święto pracy” na wystawie, 29-go września 1912 r., opatrzone komentarzem słownym nagrany w studiu telewizji TOYA przez samego autora książki. Do publikacji dołączony jest również „Plan Łodzi z indeksem ulic”. Reprint, wydany przez A. Siebera, 1913. Płyta DVD zawiera także film fabularny „Ziemia obiecana” w reżyserii Andrzeja Wajdy. Odtąd autor związał się na trwałe z Domem Wydawniczym Księży Młyn Michała Kolińskiego, które publikowało jego kolejne prace poświęcone dziejom Łodzi i życiu jej mieszkańców. Były to: „Łódź 1914. Kronika oblężonego miasta” (2010 - Złoty Ekslibris w kategorii „Najlepsza książka o Łodzi”), „Łódź 1915-1918. Czas głodu i nadziei” (2014), „Łódź, której nie ma” (2015 - Złoty Ekslibris w kategorii „Najlepsze wydawnictwo albumowe o Łodzi”), „Łódź 1905. Kulisy rewolucji” (2017). W swych książkach przedstawia dzieje miasta i jego mieszkańców w sposób rzeczowy, z wielką dbałością o szczegóły i możliwie precyzyjny opis zdarzeń, stosując niekiedy konstrukcję opartą o schemat kalendarium wydarzeń.

Jednym z celów, jaki stawia sobie w swych publikacjach jest

prostowanie stereotypów i łagodna polemika z powszechnie obecnymi sądami i opiniami na temat historii Łodzi poprzez przypominanie i wyjaśnianie mało znanych lub fałszywie przedstawianych spraw i wydarzeń z dziejów miasta. Jednym z szczególnych przedmiotów zainteresowania autora jest przywracanie pamięci i popularyzacja wiedzy o miejscowościach, rejonach i okolicach jakie złożyły się na obecny obszar miasta Łodzi. Dziesięciolecia trwania epoki centralizacji i unifikacji zamazały a czasem całkiem zatępiły bogactwo tej lokalnej tradycji. Plonem jego badań w tym zakresie była opracowana i wydana własnym nakładem broszura pt. „Plan naturalnych dzielnic Łodzi – objaśnienia do nazw dzielnic ze wstępem i komentarzem”, która towarzyszyła mapie pt. „Łódź – plan naturalnych dzielnic” (wyd. 2009). W latach 2015-17 uczestniczył w wydarzeniach organizowanych przez Centrum Dialogu im. M. Edelmana z okazji 100-lecia przyłączenia do Łodzi przedmieścia Bałuty, będąc współautorem wydanego przez Centrum „Bałuckiego Słownika 2” (2017), stanowiącego kontynuację „Bałuckiego słownika” wydanego w roku 2015.

Publikacje Krzysztofa R. Kowalczyńskiego (w wyborze)

Łódź przełomu wieków XIX/XX / Krzysztof R. Kowalczyński. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy, 2008. - 134 s. : il. ; 32 cm + plan Łodzi, 1 płyta DVD.

Na okł.: Bezpłatne dodatki: reprint planu miasta z 1913 r., płyta DVD z filmem "Ziemia obiecana" oraz z najstarszym zachowanym filmem nakręconym w Łodzi.

Łódź [Dokument kartograficzny] : plan naturalnych dzielnic : skala 1:23 000 + centrum 1:12 000 / map1 ; oprac. kartogr. Marcin Spólnik, Konrad Walkowski ; aktualiz. terenowa Piotr Grobliński ; oprac. przebiegu granic i nazewnictwa dzielnic oraz proj. okł. Krzysztof Kowalczyński ; red. Michał Okonek, Marcin Spólnik. - Łódź : map1, 2009. - 1 mapa : kolor. ; 68x89 cm, złoż. 22,5x14 cm + tekst : [48] s. ; 22,5x13 cm.

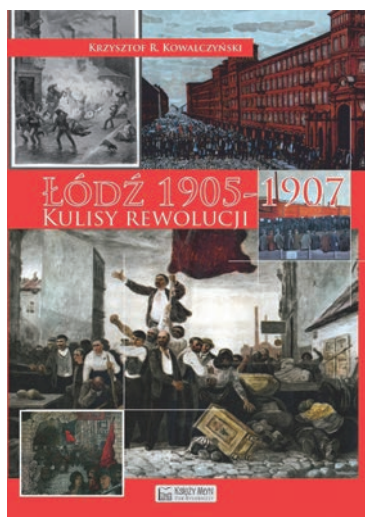
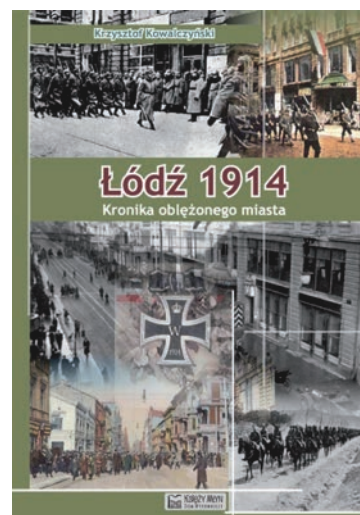
Łódź 1914 : kronika oblężonego miasta / Krzysztof R. Kowalczyński. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, cop. 2010. - 217 s. : il. ; 30 cm.

Łódź 1915-1918 : czas głodu i nadziei / Krzysztof R. Kowalczyński. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2014. - 261 s. : il. ; 30 cm.

Łódź, której nie ma / Krzysztof R. Kowalczyński. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2015. - 167 s. : il. ; 23 x 23 cm.

Łódź 1905 : kulisy rewolucji / Krzysztof R. Kowalczyński. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2017. - 154 s. : il. ; 30 cm.

Łódź przełomu wieków XIX/XX / Krzysztof R. Kowalczyński. - Wyd. 2. - Łódź : Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński, 2017. - 134 s. : il. ; 32 cm. + 1 plan + 1 płyta DVD. - Książka ukazała się w komplecie z: filmem „Ziemia obiecana” oraz z „Planem Łodzi z indeksem ulic”.

**Nagroda SUPEREKSLIBRIS za całokształt
dotychczasowych osiągnięć w zakresie publikacji o Ziemi Łódzkiej**

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ ZIEMI KUTNOWSKIEJ

Dr n. med. Karol Koszada – Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej

Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej – czterdziestolecie działalności wydawniczej.

Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej (TPZK) do urzędowego rejestru stowarzyszeń zostało wpisane w dniu 21 kwietnia 1972 roku.

Celem Towarzystwa jest prowadzenie różnorodnej działalności służącej rozwojowi kulturalnemu miasta Kutno, powiatu kutnowskiego oraz ich mieszkańców, prowadzenie prac służących poznawaniu dziejów Ziemi Kutnowskiej, sprawowanie opieki nad spuścizną kulturalno-materialną – zabytkami Kutna i regionu, gromadzenie i badanie dokumentacji historycznej, popularyzacja osiągnięć w dziedzinie kultury i sztuki oraz pobudzanie inicjatyw w zakresie rozwoju życia kulturalnego i społecznego.

Już w roku 1975, w planach ówczesnego Zarządu Towarzystwa było wydawanie cyklicznego periodyku „Rocznik Kutnowski”. Plany te, z powodu ograniczeń merytorycznych i finansowych, nie zostały wówczas zrealizowane.

Jednak działalność wydawnicza została zainaugurowana w roku 1978 książką Andrzeja Stelmaszewskiego „Spółdzielczość mieszkaniowa w Kutnie w latach 1958-1978”. W książce autor przedstawił dwudziestoletni dorobek Robotniczej Spółdzielni Mieszkaniowej „Pionier”. Kolejne wydawnictwa zwarte, których wydawcą było TPZK, ukazywały się głównie z okazji ważnych wydarzeń, lub rocznic obchodzonych w mieście. W roku 1986, w którym obchodzono „600-lecie Kutna”, wydano pięć książek poświęconych historii miasta.

Kolejne działania zmierzające do rozpoczęcia wydawania wspomnianego wcześniej periodyku podjęto w roku 1990. Zarząd Towarzystwa powołał Komitet Redakcyjny, przygotowano pierwsze artykuły, tematycznie związane z Ziemią Kutnowską. Jednak brak środków finansowych, również i tym razem, nie pozwolił na realizację tego zamierzenia.

Dzięki konsekwentnemu działaniu członków Towarzystwa, marzenia miłośników naszego regionu spełniły się w roku 1997. Dwadzieścia pięć lat od założenia Towarzystwa,

ukazał się pierwszy numer „Kutnowskich Zeszytów Regionalnych” („KZR”).

Wśród członków pierwszego kolegium redakcyjnego znaleźli się:

Grażyna Majewska, Zofia Marcinkiewicz, Mariola Baranowska, Ryszard Rosin, Kazimierz Śwircz oraz Andrzej Urbaniak – ówczesny Prezes TPZK, który został redaktorem naczelnym wydawnictwa. Oprawę graficzną (projekt okładki) opracował Rafał Jasionowicz.

W 2000 roku współpracę z kolegium redakcyjnym rozpoczął Andrzej Latos, który w następnych latach, w porozumieniu z autorem pierwszej oprawy graficznej „Kutnowskich Zeszytów Regionalnych”, wprowadzał niewielkie korekty w wyglądzie okładki, podyktowane głównie zmianami w podziale administracyjnym Polski oraz bieżącymi wydarzeniami w regionie. Od roku 1997 do dziś, w grudniu, ukazują się kolejne tomy „Kutnowskich Zeszytów Regionalnych”. Tym samym, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej, dołączyło do grona nielicznych w Polsce organizacji regionalistycznych, wydających własny periodyk poświęcony dziejom regionu, jego przeszłości, teraźniejszości i przyszłości. Dzięki temu wydawnictwu czytelnicy poszerzają swoją wiedzę o mniej lub bardziej znanych wydarzeniach, jakie miały miejsce w naszej „Małej Ojczyźnie”.

Pierwszy tom „Kutnowskich Zeszytów Regionalnych” zawierał dziewięć artykułów i liczył 211 stron. W każdym następnym tomie zwiększała się ilość artykułów, stron oraz liczba autorów, którzy publikowali swoje prace. Dominującą tematyką publikowanych prac była i jest nadal historia regionu, jak również dokonania ludzi związanych poprzez miejsce zamieszkania lub powiązania rodzinne, z Ziemią Kutnowską. W roku 2017 ukazał się tom XXI „Kutnowskich Zeszytów Regionalnych”.

Wraz z „Kutnowskimi Zeszytami Regionalnymi”, w latach 2000-2014, przy współpracy Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej im. Stefana Żeromskiego w Kutnie, wydawana była „Bibliografia powiatu kutnowskiego za rok...”. Obecnie MiPBP, samodzielnie, każdego roku wydaje wspomniane opracowanie.

Oprócz „KZR-ów”, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej wydaje inne publikacje książkowe, tematycznie związane z regionem, których autorzy wywodzą się z różnych miejsc w Polsce.

Aktualnie kolegium redakcyjne składa się z trzech osób: Bożena Gajewska, Karol Koszada i Elżbieta Świątkowska. Wydawnictwem, w ciągu 40 lat jego działalności kierowali: 1978-2007 – Andrzej Urbaniak (pozycje wydane: 1-35), 2008-2010 – Jacek Saramonowicz (poz. wyd. 36-42), 2011- nadal – Karol Koszada (poz. wyd. 43-63).

Chronologiczny wykaz tytułów wydanych przez TPZK w latach 1978-2018:

Andrzej Stelmaszewski, „Spółdzielczość mieszkaniowa w Kutnie w latach 1958-1978”, (1978);

Henryk Lesiak, „Dr Antoni Troczewski. Lekarz i działacz społeczny”, (1984);

Danuta Miszeńska, „Kutno w statystyce”, (1986);

Henryk Lesiak, „Prasa kutnowska w latach 1918-1939, cz. I”, (1986);

Ignacy Szymański, „Wspomnienia z dawnego Kutna”, (1986);

„Spis telefonów mikroregionu kutnowskiego”, (1986);

Praca zbiorowa, „Kutno na starej fotografii”, (1986);

Henryk Lesiak, „Kutno w latach 1910-1926 na podstawie lokalnej prasy”, (1990);

Czesław Widelski, Andrzej Olewnik, „Katyńscy Ziemi Kutnowskiej”, (1993);

Praca zbiorowa, „Kutno na starej pocztówce”, (1993);

Henryk Lesiak, „Kutno w latach 1927-1939”, (1995);

Andrzej Urbaniak, „Cukrownia Ostrowy” S.A. w latach 1847-1997”, (1997);

Andrzej Urbaniak, „Zakładowa Ochotnicza Straż Pożarna przy cukrowni „Ostrowy” S.A. w latach 1908-1998”, (1998);

Andrzej Urbaniak, „Kutnowskie Zakłady Drobiarskie „Exdrob” w latach 1948-1998”, (1998);

Stanisław M. Zajączkowski, „Sieć parafialna na obszarze przedrozbiorowego powiatu orłowskiego do początku XVI wieku”, (2001);

Jan Józefek, Piotr Stasiak, „Krośniewice. Dzieje miasta i okolic (od średniowiecza do 1945 r.)”, (Krośniewice 2005);

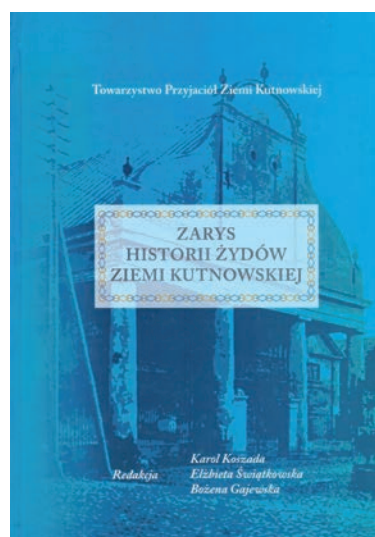
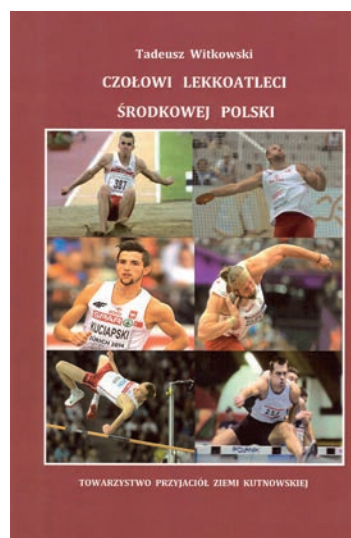
Praca zbiorowa, „Bez tytułu...? : nadaj tytuł sam(a) : Co w duszy gra ...” [...] (2009);

Praca zbiorowa, „Gdy dziadkowie byli dziećmi...”, (2011);

Praca zbiorowa, „40 lat Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej 1972-2012”, (2012);

Kazimierz Ciążela, „Rymowanki z przesłaniem...i bez też”, (2013);

Tadeusz Witkowski, „Czołowi lekkoatleci środkowej Polski”, (2015);

Andrzej Latos, „Prace rewaloryzacyjne w zabytkowym parku im. Wiosny Ludów w Kutnie”, (2015);

Praca zbiorowa, „Literackie Kutno. Antologia opowiadań”, (2015);

Karol Koszada, Elżbieta Świątkowska, Bożena Gajewska (redakcja), „Zarys historii Żydów Ziemi Kutnowskiej”, (2016);

Ewa Marta Kacprzyk, „Samorząd kutnowski w latach 1990-1994. Kampania, wybory i działalność Rady Miejskiej I kadencji”, (2016);

Barbara Łuczak, „Bibliografia zawartości rocznika Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej „Kutnowskie Zeszyty Regionalne” za lata 1997-2016, tomy I-XX”, (2016);

Karol Koszada, Elżbieta Świątkowska, Bożena Gajewska, „Kutno-miejsca i ludzie. Obrazy zachowane w pamięci mieszkańców”, Kutno 2017.

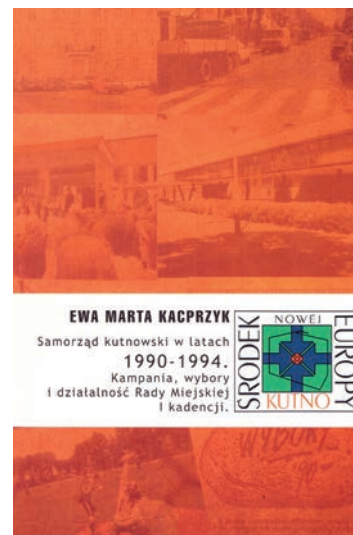

Zarząd TPZK:

prezes zarządu – Bożena Gajewska,
wiceprezes zarządu – Karol Koszada,
sekretarz – Barbara Łuczak,
skarbnik – Ewa Grząślewicz,
członek zarządu – Elżbieta Świątkowska,
członek zarządu – Stanisław Wojdecki,
członek zarządu – Danuta Ujazdowska,
członek zarządu – Halina Głogowska,
członek zarządu – Elżbieta Żółtowska.

Komisja Rewizyjna TPZK:

Bogdan Gajewski – przewodniczący,
Sylwester Marczak – sekretarz,
Anna Milczewska – członek.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka J. Piłsudskiego

zaprasza od 15 maja do 26 maja 2017 r.

na wystawę

**NOMINOWANI I LAUREACI 26. EDYCJI NAGRODY ŻŁOTY EKSLIBRIS I 9. EDYCJI NAGRODY SUPEREKSLIBRIS
WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ IM. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO**

Wystawa prezentowana jest na parterze Biblioteki. Ekspozycję przygotował Dział Zbiorów Regionalnych.

Wybór materiałów : Piotr Bierczyński

Skład : Ewa Baranowska

Nakład : 130 egz.

Numery BiBiKa dostępne są na stronie www.wbp.lodz.pl w dziale **Wydawnictwa własne**